

EUROPEAN COMMISSION
HEALTH & CONSUMERS DIRECTORATE-GENERAL

Unit G5 - Veterinary Programmes

SANCO/10733/2012

*Programmes for the eradication, control and monitoring of certain
animal diseases and zoonoses*

Survey programme for Transmissible Spongiform Encephalopathies (TSEs)

Approved* for 2012 by Commission Decision 2011/807/EU

Estonia

* in accordance with Council Decision 2009/470/EC

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

1. Identification of the programme

Member state : EESTI

Disease : Transmissible Spongiform Encephalopathies

Request of co-financing for the year :

2012

1.1 Contact

Name : Ago Pärtel

Phone : +372 605 4710

Fax : +372 621 1441

Email : ago.partel@vet.agri.ee

2. Description of the programme

(max. 32000 chars) :

In accordance with the Infectious Animal Disease Control Act, the annual volume of TSE testing is laid down by the national infectious animal disease control programme confirmed by the General Director of the Veterinary and Food Board. Instructions for BSE monitoring have been confirmed by the General Director by Directive No. 14 of 20 February 2001 which also includes requirement of removal of SRM from risk animals in slaughterhouse. There have been adopted also degree of General Director of Veterinary and Food Board No.13 from 20.02.2001 of BSE sampling techniques.

By State programme on Monitoring and Surveillance of Animal Infectious Diseases all the bovine animals over 24 months of age, which are fallen, emergency slaughtered (including the emergency slaughtered but not subjected for human consumption) or slaughtered with clinical signs shall be tested to BSE. All healthy bovine animals over 24 months of age which have been traumatized or which are fallen during transportation to the slaughterhouse or into slaughterhouse shall be tested to BSE.

All the bovine animals over 30 months of age which are slaughtered for human consumption shall be tested to BSE.

Since 2008 by State programme on Monitoring and Surveillance of Animal Infectious Diseases all ovine and carpine animals over 18 months of age or which have more than two permanent incisors erupted through the gum and which are fallen or which have been not slaughtered for human consumption shall be tested to scrapie. All healthy ovine and caprine animals over 18 months of age which have been

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

traumatized or which are fallen during transportation to the slaughterhouse or into slaughterhouse shall be tested to scrapie.

PrP gene genotyping is compulsory to all rams intended to use for breeding.

In June 2010 Veterinary and Food Board sent an application to the European Commission to revise Estonian Annual BSE monitoring programme and to rise age of all healthy slaughtered animals to 72 months, and fallen, emergency slaughter or slaughtered with clinical signs to 48 months.

From the 1st of July 2011 a new testing regime will apply.

See also attached document - National infectious animal disease control programme.

3. Description of the epidemiological situation of the disease

(max. 32000 chars) :

By Regulation of Minister of Agriculture No 34 from 23.11.1999 "The list of infectious animal diseases, which are subjected to notification or registration" BSE and scrapie are notifiable diseases.

There have been no cases of BSE in bovine animals and classical scrapie in sheep and goats of Estonia. In April 2010 the first atypical scrapie case was diagnosed.

There have been no cases of TSE in other animals registered in Estonia.

4. Measures included in the programme

4.1 Designation of the central authority in charge of supervising and coordinating the departments responsible for implementing the programme

(max. 32000 chars) :

The Veterinary and Food Board, a governmental agency carrying out its tasks under the government of the Ministry of Agriculture, functions as a supervising body and sees to that the requirements stipulated by the legislation that governs veterinary, food safety, market regulation, animal welfare and farm animal breeding are followed and executes supervision over fulfilment of these requirements and applies enforcement by state pursuant to the procedures and in the amount prescribed by law. In addition to the mentioned acts, VFB adheres in its professional activities the Trade, Import And Export of Animals and Animal Products Act, the Import and Export Veterinary Control Act, the Animal Protection Act, the Farm Animals Breeding Act, the Organic Farming Act, the Medicinal Products Act, the Common Agricultural Policy Implementation Act, the Feeding Stuffs Act and other legislation laid down pursuant to these acts.

The broader objective of VFB is to ensure the consumers the production of safe, healthy and quality raw materials for food and food, to prevent and eradicate infectious animal diseases, to protect people from diseases common to both people and animals and diseases that are spread by animals, but at the same time to protect animals from human activity or inactivity endangering their health and welfare, to ensure

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

productivity of farm animals and increase their genetic value, and to preserve genetic pool and profitability of keeping animals.

The tasks of the Veterinary and Food Board are to:

- plan and organise the prevention and control of infectious animal diseases;
- protect humans from diseases common to both people and animals;
- protect animals from factors endangering their welfare and demand that the animals are kept and treated as appropriate;
- grant approval to enterprises involved in handling foodstuffs and persons who determine the quality classes of carcasses;
- check the safety of raw material for food and food when raw material for food and food are produced, during their preliminary processing, processing, transportation and wholesale;
- execute supervision over organic processing of raw material for food and food;
- organise laboratory analysis in order to diagnose infectious animal diseases and assess the properties of food, feedingstuffs, hay, straw, medicated feedingstuffs and drinking water;
- protect the environment from harmful factors that are the result of keeping animals or infectious animal diseases;
- issue activity licences for the provision of veterinary services;
- control the use of medicinal products and medicated feedingstuffs by veterinarians and animal-keepers manufacturing animal products;
- check animals, raw material for food and food, including checks of products of animal origin and agricultural products carrying markings that refer to organic farming, upon their importation to the Republic of Estonia;
- arrange the grant of approval to persons involved in animal breeding;
- execute supervision over animal breeding;
- organise preservation of genetic resources of farm animals;
- organise control procedures necessary for the implementation market regulation measures on milk and meat market.

In performing its tasks, VFB uses the services of the Veterinary and Food Laboratory, laboratories authorised in accordance with the Veterinary Activities Organisation Act, laboratories that hold an activity licence for a veterinary laboratory and laboratories authorised in accordance with the Food Act.

The organisation of the Veterinary and Food Board consists of the Central Office and 15 local offices – Veterinary Centres in the counties.

When the main objective of the Central Office is to coordinate supervision, the local offices carry out supervision.

The Central Office of the Veterinary and Food Board consists of five departments:

- the Animal Health and Welfare Department consists of the Animal Health Office and the Animal Welfare Office.
- the Food Department consists of the Office for Food of Non-Animal Origin and the Office for Food of Animal Origin.
- the Animal Breeding and Market Regulation Control Department consists of the Office of Animal Breeding Control, the Office of Genetic Resources and the Market Regulation Control Office.
- the Trade, Import and Export Department consists of the Surveillance and Control Office and three Border Inspection Posts, the Veterinary and Food Control Offices of Lühamaa, Narva, BIP of Muuga and Paldiski Port.
- the General Department consists of the Accounting Office, the Budgeting Office, the Personnel Office, the Administrative Office, and the Public Relations and IT Office.

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

VFB employs currently 356 people, 85 work in the Central Office and 243 in the counties Veterinary Centres and 28 in the BIP's.

In addition to the above-mentioned employees, 140 authorised veterinarians hold an activity licence and they have been granted the authority to check the state of the objects that are within the competence of VFB pursuant to the Veterinary Activities Organisation Act.

The Veterinary and Food Board is managed by the Director General Ago Pärtel.

The structural units of Animal Health and Welfare and Feedingstuffs Department are the Animal Health Office, the Animal Welfare Office and the Feedingstuffs Office.

The Animal Health Office organises infectious animal diseases control and applies measures for the protection of people from diseases common to both humans and animals and diseases that are spread by animals; executes supervision over the identification and registration of animals and conducts veterinary controls of movements of animals in the state; deals with the protection of the environment from harmful factors related to animal-keeping and animal diseases; controls the use of medicines and medicated feedingstuffs by veterinarians and animal-keepers producing animal products; arranges the work of the state veterinary service and coordinates and executes supervision over veterinary aid, treatment and prevention; grants approval to and organises registration of buildings and facilities where animals are kept; advises on building design documentation; participates in the preparation and carrying out of state and international projects on animal health.

In executing its tasks:

- the Animal Health Office advises and carries out training courses for the supervisory officials of local offices (Veterinary Centres in the counties) and authorised veterinarians;
- coordinates and examines their work;
- issues precepts and decisions for correction of deficiencies;
- communicates with the officials of foreign countries, other authorities, ministries, public organisations (OIE, the European Commission, WHO, etc).

There is an animal health specialist in every county, who is responsible for solving the problems of this particular field. All personnel working in animal health and welfare field are veterinarians.

4.2 Description and delimitation of the geographical and administrative areas in which the programme is to be applied

(max. 32000 chars) :

Programme is applied to all Estonian territory.

See attached document (map) in National infectious animal disease control programme.

4.3 System in place for the registration of holdings

(max. 32000 chars) :

Pursuant to the Infectious Animal Disease Control Act the following livestock buildings and

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

constructions and areas enclosed for the keeping of animals (hereinafter buildings) shall be subject to registration in the Register of Farm Animals:

- 1) where farm animals, including farmed game animals are kept;
- 2) where semen of farm animals is collected and stored;
- 3) where the keeping and breeding of farmed poultry for the purpose of trading and the production of hatching eggs and day-old chicks is performed;
- 4) where farm animals originating from different herds are kept temporarily before conveyance;
- 5) where farm animals are put under prophylactic quarantine;
- 6) where fish farming is carried out for the purpose of trading live fish and breeding material and for the purpose of restocking other water bodies;
- 7) where bees are kept for the purpose of trading bees and bee-keeping products;
- 8) where fur animals are kept for the purpose of trading;
- 9) where farm animals, including farmed game animals, are kept permanently for exhibition for the purpose of preserving an animal species or conducting scientific research, also for the purpose of breeding animals used in scientific research.

(1) Buildings subject to registration shall be registered in the Register of Farm Animals, by the Estonian Agricultural Registers and Information Board being an authorised processor.

(2) A person with the intention to use a building subject to registration shall submit a written application to the authorised processor through an official authorised to receive applications in the region where the building is located (hereinafter authorised official).

(3) The application shall contain the following data:

- 1) name and personal identification code or registry code of the applicant;
- 2) residence or location and address of the applicant;
- 3) telecommunication numbers (telephone, fax, e-mail) of the applicant;
- 4) location and address of the building for which the application for registration is submitted;
- 5) name and telecommunication numbers of the person responsible for the operation of activities in the building for which the application for registration is submitted, or name and telecommunication numbers of the manager of the enterprise;
- 6) field of operation in the building, also including the animal species.

(4) In the case where the application is submitted by the representative of the applicant, the data listed in clauses 1-3 of subsection 3 shall also be provided for the representative.

(5) The geographic location of the building shall be determined by the applicant together with the authorised official upon submission of the application. Following this, the authorised official shall enter the geographic location in the application.

(6) An entry as regards the registration of the building shall be made in the Register of Farm Animals in the section concerning the movement of farm animals. The entry shall be made in accordance with the procedure established in the statutes of the Registry of Farm Animals.

(7) Upon registration the building is given a registration number.

(8) A notification concerning the registration of the building shall be forwarded to the applicant by the authorised processor within 10 working days as of the date the entry was made.

(9) The building is considered to be registered as of the date of entry in the Register of Farm Animals.

(10) In the case where the person using the registered building intends to change the field of activity provided for in clause 6 of subsection 3, the authorised processor shall be informed of this in advance. The authorised processor shall also be informed in the case where, for three years, he has not used the registered building for the purpose referred to in section 1.

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

4.4 System in place for the identification of animals

(max. 30000 chars) :

System for identification of animals is in place according to the Regulation No 128 of the Minister of Agriculture of 21 December 2009 „The list of species of farm animals subject to identification, the methods and procedure for identification and registration of such animals, the procedure for the issue of registration certificates and the format of cattle passports and the procedure of for maintaining records on farm animals1,,

See attached document - Regulation No 128 of the Minister of Agriculture of 21 December 2009.

4.5 Measures in place as regards the notification of the disease

(max. 32000 chars) :

According to the Regulation No 34 of the Minister of Agriculture of 25 November 1999 "List of infectious animal diseases subject of notification and registration" BSE and scrapie are subjects of notification.

See attached document.

4.6 Monitoring

4.6.1 Monitoring in bovine animals

	Estimated number of tests	
Animals referred to in Annex III, Chapter A, Part I, point 2.1, 3 and 4 of Regulation (EC) No 999/2001 of the European Parliament and of the Council	4 000	
Animals referred to in Annex III, Chapter A, Part I, point 2.2 of Regulation (EC) No 999/2001	10 000	
Other please specify here		X
	Add a new row	

4.6.2 Monitoring in ovine animals

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

Estimated population of adult ewes and ewe lambs put to the ram

0

	Estimated number of tests	
Ovine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 2 of Regulation (EC) No 999/2001	0	
Ovine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 3 of Regulation (EC) No 999/2001	750	
Ovine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 5 of Regulation (EC) No 999/2001	0	
Ovine animals referred to in Annex VII, Chapter A, point 3.4(d) of Regulation (EC) No 999/2001	20	
Ovine animals referred to in Annex VII, Chapter A, point 5(b)(ii) of Regulation (EC) No 999/2001	0	
Other please specify here		X
	Add a new row	

4.6.3 Monitoring in caprine animals

Estimated population of female goats and female kids mated

0

	Estimated number of tests	
Caprine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 2 of Regulation (EC) No 999/2001	0	
Caprine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 3 of Regulation (EC) No 999/2001	30	
Caprine animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 5 of Regulation (EC) No 999/2001	0	
Caprine animals referred to in Annex VII, Chapter A, Part II, point 3.3(c) of Regulation (EC) No 999/2001	0	
Caprine animals referred to in Annex VII, Chapter A, Part II, point 5(b)(ii) of Regulation (EC) No 999/2001	0	
Other please specify here		X
	ADD A NEW ROW	

4.6.4 Discriminatory tests

	Estimated number of tests	
Primary molecular testing referred to in Annex X, Chapter C, point 3.2(c)(i) of Regulation (EC) No 999/2001	30	

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

4.6.5 Genotyping of positive and randomly selected animals

	Estimated number	
Animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 8.1 of Regulation (EC) No 999/2001	10	
Animals referred to in Annex III, Chapter A, Part II, point 8.2 of Regulation (EC) No 999/2001	100	

4.7 Eradication

4.7.1 Measures following confirmation of a BSE case

4.7.1.1 Description

(max. 32000 chars) :

Measures:

We act according to the contingency plan for control of TSE, which consist instructions about informing the animal disease; measures and restrictions when TSE is diagnosed; animal killing instructions, torso and contaminated material eradication instructions; cleaning and disinfection instructions.

See attached document - the contingency plan for control of TSE

4.7.1.2 Summary table

	Estimated number	
Animals to be killed under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.1 of Regulation (EC) No 999/2001	500	

4.7.2 Measures following confirmation of a scrapie case

4.7.2.1 Description

(max. 32000 chars) :

Measures:

We act according to the contingency plan for control of TSE, which consist instructions about informing the animal disease; measures and restrictions when TSE is diagnosed; animal killing instructions, torso and contaminated material eradication instructions; cleaning and disinfection instructions.

See attached document - the contingency plan for control of TSE

4.7.2.2 Summary table

	Estimated number	
Animals to be killed under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.3 of Regulation (EC) No 999/2001	100	

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

Animals to be genotyped under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.3 of Regulation (EC) No 999/2001	300
--	-----

4.7.3 Breeding programme for resistance to TSEs in sheep

4.7.3.1 General description

Description of the programme according to the minimum requirements set out in Annex VII, Chapter B of Regulation (EC) No 999/2001

(max. 32000 chars) :

In Estonia the breeding programme for the selection for resistance to TSEs has been introduced since 2005. There are two sheep breeds forming significant populations – Estonian Whitehead and Estonian Blackhead. Currently there are 5900 breeding sheep in Estonia.

The aim of the applied breeding programme is to increase the frequency of the ARR allele within the sheep flock and reduce the prevalence of alleles, being shown to contribute to susceptibility to TSEs.

According to the breeding programme PrP genotyping is compulsory to all rams intended to use for breeding. According to breeding programme it is allowed to use for breeding rams belonging to risk groups NSP1 to NSP2 and ewes belonging to risk groups NSP1 to NSP3. The rams carrying the VRQ allele have to be compulsory slaughtered or castrated within six months following the determination of their genotype and are not allowed to leave the holding except for slaughter. The same is applied for the female animals/ewes carrying the VRQ allele.

- The breeding programme concentrates on flocks of high genetic merit.
- A database has been established containing the following information:
 - a) the identity, breed and number of animals in all flocks participating in the breeding programme;
 - b) identified individual animals sampled under the breeding programme.
 - c) the result of the genotyping and risk group status linked to an individual animal.
- The sampling of sheep is carried out by licensed veterinarians only.
- A system for the identification of samples, the processing of samples and the delivery of genotyping results has been elaborated.
- Genotyping is carried out in the laboratory approved by the breeding scheme.

4.7.3.2 Summary table

	Estimated number
Ewes to be genotyped under the framework of a breeding programme referred to in Article 6a of Regulation (EC)	0
Rams to be genotyped under the framework of a breeding programme referred to in Article 6a of Regulation (EC)	210

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

5. Costs

5.1 Detailed analysis of the costs

(max. 32000 chairs) :

Laboratory tests: the cost of rapid test (TeSeE and IDEXX BSE-Scrapie EIA) – 18,98 € per test (including personnel costs 4,24 €, cost of analysis (diagnostic kit, other consumables) 7,55 €, overalls 7,19 €).

the cost of Immunohistochemistry – 102,97 € per test (including personnel costs 25,75 €, cost of analysis (reagents, other consumables) 38,22 €, overalls 39,00 €).

Detailed analysis of the TSE genotyping costs.

Costs per one sample:

Sample labelling 0,51; Extracting DNA 2,96; PCR reaction 1,93; Personnel 8,62; Sequencing 24,24; Sending the results to owners 0,86; Incidentals (7%) 2,74; Total 41,86.

Compulsory slaughter: Compensation for bovine animals to be killed or slaughtered is according to the Animal Health Law (Chapter 5, paragraph 55-58) which contents procedures about damage compensation and rate, payment procedure.

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

5.2 Summary of costs

Costs related to	Specification	Number of units	Unitary cost in EUR	Total amount in EUR	Community funding requested
1. BSE testing					
Rapid tests	BioRad and IDEXX	14 000	18.98	265720	yes X
				Add a new row	
Costs related to	Specification	Number of units	Unitary cost in EUR	Total amount in EUR	Community funding requested
2. Scrapie testing					
Rapid tests	BioRad and IDEXX	800	18.98	15184	yes X
				Add a new row	
Costs related to	Specification	Number of units	Unitary cost in EUR	Total amount in EUR	Community funding requested
3. Discriminatory testing					
Primary molecular tests	immunohistochemical method	30	102.97	3089.1	yes X
				Add a new row	
Costs related to	Specification	Number of units	Unitary cost in EUR	Total amount in EUR	Community funding requested
4. Genotyping					
4.1 Determination of genotype of animals in the framework of the monitoring and eradication measures laid down by Regulation (EC) No 999/2001	DNA	210	41.86	8790.6	yes X

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

								Add a new row	
	4.2 Determination of genotype of animals in the framework of a breeding programme	DNA	210	41.86			8790.6 yes		X
								Add a new row	
5. Compulsory slaughter									
	Costs related to	Specification	Number of units	Unitary cost in EUR	Total amount in EUR	Community funding requested			
	5.1 Compensation for bovine animals to be killed /slaughtered under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.1 of Regulation (EC) No 999/2001	NA	500	390	195000 yes				X
								Add a new row	
	5.2 Compensation for ovine and caprine animals to be killed /slaughtered under the requirements of Annex VII, Chapter A, point 2.3 of Regulation (EC) No 999/2001	NA	300	45	13500 yes				X
								Add a new row	
Total					510 074,30 €				

Standard requirements for the submission of programmes of eradication and monitoring of TSE

version : 2.1

Attachments

IMPORTANT :

- 1) The more files you attach, the longer it takes to upload them .
- 2) This attachment files should have one of the format listed here : [.zip](#), [.jpg](#), [.jpeg](#), [.tiff](#), [.tif](#), [.xls](#), [.doc](#), [.bmp](#), [.pna](#).
- 3) The total file size of the attached files should not exceed 2 500Kb (+- 2.5 Mb) . You will receive a message while attaching when you try to load too much.
- 4) IT CAN TAKE **SEVERAL MINUTES TO UPLOAD** ALL THE ATTACHED FILES. Don't interrupt the uploading by closing the pdf and wait until you have received a Submission Number!
- 5) Zip files cannot be opened (by clicking on the Open button) . All other file formats can be opened.

TRANSMISSIIVSETE SPONGIFORMSETE ENTSEFALOPAATIATE SITUATSIOONPLAAN.

1. Sissejuhatus

Transmissiivsed spongiformsed entsefalopaatiad (edaspidi *TSE*) on kõik loomadel esinevad infektsioosse proteiini ehk priooni tekitatud spongiformsete ajukahjustustega kulgevad ning surmaga lõppevad haigused.

Veistel esinevat *TSE*-d nimetatakse veiste spongiformseks entsefalopaatiaks (*bovine spongiform encephalopathy*) (edaspidi *BSE*). *BSE* esineb täiskasvanud üle 24 kuu vanustel veistel.

Lammastel ja kitsedel esinevat *TSE*-d nimetatakse skreipiks ning seda tuntakse *TSE*-dest kõige kauem. Skreipi esineb üldjuhul 2–5-aastastel loomadel.

Kliiniliselt iseloomustavad *TSE*-d järgmised progresseeruvast ajukahjustusest tingitud käitumismuutused ja närvinähud: kartlikkus, ülitundlikkus helisignaali ja muude välisärritajate suhtes, liikumise koordineerimatus, lihaste tõmblused, sage komistamine ja kukkumine. *TSE* on progresseeruva iseloomuga haigus, mille peiteperiood võib kesta aastaid ja mis lõpeb pärast kliiniliste tunnuste ilmnemisest mõne kuu möödumist haige looma surmaga.

Veiste spongiformse entsefalopaatia (*BSE*) esinemine tehti veistel esimest korda kindlaks 1986. aastal Inglismaal. Järgnevatel aastatel tuvastati selle esinemine ka teistel loomaliikidel. 1996. aastal kirjeldati inimestel esineva närvisüsteemi häiretega kulgeva Creutzfeldt-Jacobi tõve (*CJD*) uut teisendit. Järjest rohkem leitakse tõendeid *BSE* tekitaja ja Creutzfeldt-Jacobi tõve uue teisendi sarnasuse kohta ning seetõttu peetakse ülimalt tõenäoliseks, et loomade *TSE* võib üle kanduda ka inimesele.

Dokument on välja töötatud kooskõlas loomatauditõrje seadusega (RT I 1999, 57, 598; 97, 861; 2000, 82, 526; 2001, 3, 4; 88, 531; 93, 566; 2002, 61, 375; 63, 387; 96, 566; 2004, 19, 135; 34, 236; 2005, 37, 286; 61, 477; 2006, 21, 162; 2007, 1, 1; 22, 114; 2008, 12, 66; 70, 428)§ ning sellest tulenevate määrustega, Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 22.05.2001.a. määrusega (EÜ) nr.999/2001, millega sätestatakse teatavate transmissiivsete spongiformsete entsefalopaatiade vältimise, kontrolli ja likvideerimise eeskirjad (EÜT L 147, 31.5.2001, lk.1), Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 03.10.2001.a. määrusega nr.1774/2002, milles sätestatakse muuks otstarbeks kui inimtoiduks ettenähtud loomsete kõrvalsaaduste sanitaareeskirjad (EÜT L 273, 10.10.2002, lk.1) ning nende muudatustega.

2. Ajalooline taust ja epidemioloogiline olukord Eestis.

Aastatel 1999-2000 viidi Eestis läbi *BSE* passiivset seiret, uurides vastavalt riiklikule loomatauditõrje programmile üle 3 aastaseid lõpnud või tapetud närvinähtudega veiseid *BSE* suhtes kasutades klassikalist histoloogilist meetodit.

2001. aasta algusest muutus passiivne seire aktiivseks ning riikliku loomatauditõrje programmi raames hakati uurima üle 24 kuu vanuseid surnud ja hädatapetud veiseid, närvinähtudega surnud või hädatapetud veiseid, kõiki *BSE*-riikidest imporditud ja karjast välja läinud veiseid *BSE* suhtes ning üle 12 kuu vanuseid haigeid, hädatapetud ja hukkunud lambaid ja kitsi skreipi suhtes. Alates 2004. aasta 15.märtsist uuritakse kiirtestiga *BSE* suhtes lisaks neile ka kõik üle 30 kuu vanused inimtoiduks tapetavad veised ja üle 18 kuu vanused inimtoiduks tapetavad lambad ja kitsed. Seni (jaanuar 2005) pole Eestis diagnoositud ühtegi *TSE* juhtu.

Eestis oli sätestatud põllumajandusministri 24.12.1999.a. määruse nr. 44 (RTL 2000, 10, 98) "Sisseveetavate loomade ja loomsete saaduste veterinaarnõuded" paragrahvide 2 kuni 4 alusel, et sisseveetavad veised peavad pärinema riigist, mis on vaba veiste spongiformsest entsefalopaatias ja skreipi haigusest viimased viis aastat ning paragrahvi 6 alusel, et sisseveetavad lambad ja kitsed pärinema riigist, mis on vaba skreipi haigusest viimased kolm aastat.

Kuna mõningastes riikides, kus Eesti veiseid importis, diagnoositi BSE juhtumeid importimise järgselt, moodustati VTA-s 2000.-ndal aastal andmebaas loomadest, kes on viimase 10 aasta jooksul sisse toodud maadest, kus on hiljem diagnoositud BSE. Kõik veel elus olevad BSE riskimaadest toodud veised on VTA peadirektori käskkirja alusel märgistatud punaste kõrvamärkidega ning kuuluvad karjast välja viimisel uurimisele BSE suhtes. Registrist on näha looma identifitseerimisandmed, millal ja kust loom on Eestisse sisse toodud; kas loom on veel karjas, kui on, siis millises talus/ettevõttes loom antud hetkel asub, kui loom on tapetud või hukkunud, siis mis põhjusel ning BSE-le uurimise tulemus.

3. Riikliku programmi eesmärk.

Riikliku tauditõrje programmi üheks eesmärgiks on sõeluurimise abil avastada loomadel esinev TSE (eelkõige BSE ja skreipi) ning juhul, kui haiguse esinemine populatsioonis on tõestatud, rakendada asjakohaseid kontrolli- ja tõrjemeetmeid.

4. Uuringuid teostavad laboratooriumid.

Vastavalt põllumajandusministri 18.12.2002.a. määrusele nr. 89 tehakse Eestis uuringuid Veterinaar- ja Toidulaboratooriumis või veterinaarlaboratooriumi tegevusloaga laboratooriumis, kellel on tunnustatud analüüsimetoodika TSE diagnoosimiseks.

Eestis viib TSE immunoloogilisi (kiirteste) läbi Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratoorium, mis asub Tartus. Immunoloogiline diagnoosimine põhineb ebanormaalse proteaas-resistentse priooniproteiini (PrP^{res}) tuvastamisel ajukoest ELISA-ga. Kiirtestina kasutatakse Eestis denatureerimis- ja kontsentreerimisetapile järgnevat kaudset immunoanalüüsi PrP^{res} määramiseks (Bio-Rad TeSeE test, endine Bio-Rad Platelia test).

Vajadusel saadetakse proovid histopatoloogilise ja histokeemilise analüüsi teostamiseks Inglismaale Weybridge referentlaboratooriumisse.

5. Farmide register, loomade register ja loomade identifitseerimine.

Loomatauditõrje seaduse paragrahvis 11 on sätestatud, et

a) põllumajandusloomade register on põllumajandusministri ettepanekul asutatud riiklik register;

b) põllumajandusloomade registri vastutavaks töötlejaks on Põllumajandusministeerium ja volitatud töötlejaks Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (*edaspidi PRIA*).

c) põllumajandusloomade registrisse kantakse loomapidaja esitatud andmed registreerimisele kuuluvate põllumajandusloomade, loomakasvatushoonete ja -rajatiste ning loomade pidamiseks piiritletud alade kohta. Registrisse kantava loomakasvatushoone, -rajatise ning loomade pidamiseks piiritletud ala geograafilise asukoha koordinaadid esitab registrile volitatud töötleja ametnik.

Loomakasvatuseettevõtte /-rajatise omanik on kohustatud registreerima loomakasvatuseettevõtte ning registreerimisandmete muutumisel teavitama vastavat ametit sellest vastavalt põllumajandusministri 18.12.2002.a. määrusele nr. 88

“Registreerimisele ja teatud juhtudel tunnustamisele kuuluvate loomakasvatushoonete ja –rajatiste ning loomade pidamiseks piiritletud alade loetelu ning nende registreerimise ja tunnustamise kord” (RTL 2002, 146, 2134; 2004, 26, 422; 61, 1025; 2005, 62, 888).

Põllumajandusloomade omanik on kohustatud märgistama ja registreerima loomad põllumajandusloomade registris ning loomade karjast välja ja karja liikumisest vastavat ametit vastavalt põllumajandusministri 05.08.2003. a määrusele nr. 77 “Identifitseerimisele kuuluvate põllumajandusloomade liikide loetelu, põllumajandusloomade identifitseerimise ning registreerimise viisid ja kord; registreerimistunnistuse ja veisepassi väljastamise ning põllumajandusloomade arvestuse pidamise kord” (RTL 2003, 93, 1390; 110, 1740; 2004, 52, 892; 95, 1492; 2005, 2, 4; 18, 192; 76, 1066) Valdkonda reguleerivad ka allpool toodud õigusaktid.

Veiste identifitseerimine ja registreerimine toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu määrusele 1760/2000/EÜ, millega kehtestatakse veiste identifitseerimise ja registreerimise ning veiseliha ja veiselihatoodete märgistamise reeglid (ELT L 204, 11.08.2000, lk 1–10);.

Lammaste ja kitsede identifitseerimine ja registreerimine toimub vastavalt Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu Nõukogu 17. detsember 2003 määrusele (EÜ) nr. 21/2004, millega kehtestatakse lammaste ja kitsede identifitseerimise ja registreerimise süsteem ja muudetakse määrust (EÜ) nr 1782/2003 ning direktiive 92/102/EMÜ ja 64/432/EMÜ (ELT L 005, 09.01.2004, lk.8)

6. Loomapidaja kohustus teha koostööd taudi tõrjumisel.

Loomapidaja on TSE tõrje ja ennetamise seisukohast lähtuvalt kohustatud:

- 1) registreerima loomakasvatuseettevõtte;
 - 2) märgistama loomad;
 - 3) pidama arvestust loomakasvatuseettevõttesse sissetoodavate elusloomade ja söötade kohta, hõlmates kogu teavet nende kohaletoimetamise, arvu või koguse, vanuse, päritolu ja tarnijate kohta;
 - 4) pidama arvestust kasvandusest väljaviidavate elusloomade kohta, hõlmates kogu teavet nende väljastamise, arvu, vanuse ja sihtkoha kohta;
 - 5) pidama arvestust täheldatud suremuse kohta;
- Nimetatud arvestusi, mis peavad olema avatud ametialase teenistuse poolseks kontrollimiseks iga kord, kui viimane seda taotleb, tuleb regulaarselt ajakohastada ja säilitada neli aastat;
- 6) teavitama kohe veterinaararsti üle 24 kuu vanuse veise ning üle 18 kuu vanuse lamba ja kitse surmast, loomade ulatuslikust haigestumisest või hukkumisest;
 - 7) võimaldama taudikahtlaste ja haigete loomade diagnostilist uurimist või ravi, vajadusel võimaldama keelata nimetatud tegevused;
 - 8) osutama kaasabi volitatud veterinaararstile vajalike kliiniliste ja patoloogiliste uurimiste läbiviimisel, samuti andmete kogumisel episotoloogilise uurimise tarbeks;
 - 9) hoidma loomakasvatuseettevõtte sissepääsud personali äraolekul lukus;
 - 10) täitma vastuvaidlematult volitatud veterinaararsti korraldusi nakkuse leviku vältimiseks vajalike ettevaatusabinõude rakendamisel.

7. Teatamiskohustus.

Vastavalt põllumajandusministri 25.11.1999.a. määrusele nr. 34 “Teatamiskohustuslike ja registreerimiskohustuslike loomataudide loetelu

kinnitamine” (RTL 1999, 163, 2360; 2000, 86, 1280; 2003, 82, 1216; 113, 1793; 2007, 54, 992) kuuluvad BSE ja skreipi ohtlike loomataudide hulka, mis on teatamiskohustuslikud. Samuti tuleb teatada teiste TSE-de esinemisest vastavalt loomatauditõrjeseaduse §38 lõige 3-le.

Vastavalt loomatauditõrje seaduse § 9 punktile 1 on loomapidaja kohustatud koheselt teavitama veterinaararsti üle 24 kuu vanuse veise ning üle 18 kuu vanuse lamba ja kitse surmast, loomade ulatuslikust haigestumisest või hukkumisest.

Veterinaararst on kohustatud TSE kahtlusest või diagnoosimisest teavitama koheselt järelevalveametnikku või volitatud veterinaararsti ja loomapidajat vastavalt loomatauditõrje seaduse § 39 lõikele 1.

TSE esinemise kahtlusel või diagnoosimisel peavad järelevalveametnikud, volitatud veterinaararstid ja veterinaararstid, samuti veterinaarlaboratooriumid ja teised isikud viivitamatult teavitama Veterinaar- ja Toiduameti kohalikku asutust vastavalt loomatauditõrje seaduse § 38 lõikele 1.

Laboratooriumid, mis on loetletud veterinaarkorralduse seaduse (RT I 1999, 58, 608; 97, 861; 2001, 3, 4; 93, 566; 93, 565; 2002, 18, 97; 61, 375; 63, 387; 96, 566; 2004, 38, 257; 2006, 39, 308; 28, 211; 2008, 70, 428) §5 lõikes 5 on kohustatud viivitamatult teavitama TSE kahtlusest või diagnoosimisest Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit, tema äraolekul tema asetäitjat ning selle Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhti, kelle järelevalvealalt uurimismaterjal pärines vastavalt loomatauditõrje seaduse § 41 lõikele 1.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht on kohustatud viivitamatult informeerima TSE kahtlusest või diagnoosimisest Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit, tema äraolekul tema asetäitjat ning naaberpiirkondade Veterinaar- ja Toiduameti kohalike asutuste juhte vastavalt loomatauditõrje seaduse § 40 lõikele 1. Samuti on Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kohustatud viivitamata teavitama Tervisekaitseinspeksiooni kohalikku asutust.

Veterinaar- ja Toiduamet teatab rahvusvahelistele veterinaarorganisatsioonidele, Euroopa Komisjonile ning Euroopa Liidu liikmesriikide ja Eesti naaberriikide pädevatele asutustele rahvusvaheliselt teatamiskohustuslikeks tunnustatud loomataudide puhkemisest, loomatauditõrje alaste kitsenduste kehtestamisest ja nende lõpetamisest. Teatamine toimub Euroopa Ühenduse Nõukogu direktiivi 82/894/EMÜ loomahaiguste ühendusesisese teavitamise kohta (EÜT L 378, 31.12.1982, lk 58–62) ja selle alusel kehtestatud Euroopa Komisjoni vastavate otsuste sätete ning Rahvusvahelise Episootiate Büroo nõuete kohaselt.

8. Haiguse ennetamine

TSE leviku ennetamine seisneb määratletud riskiteguriga loomsete saaduste käitlemise ja söödas loomse proteiini kasutamise reguleerimises, samuti seirekavas ettenähtud loomade regulaarses uurimises TSE haigustekitajate avastamiseks ja vajalike tõrjemeetmete rakendamiseks.

8.1. Määratletud riskiteguriga loomsed saadused.

Määratletud riskiteguriga loomsete saaduste käitlemise veterinaarnõuded on kehtestatud, et kaitsta inimese ja looma tervist TSE-id põhjustavate haigustekitajate leviku eest ja välistada määratletud riskiteguriga loomsete saaduste sattumine inimese ja looma toiduahelasse. Määratletud riskiteguriga materjalina käsitatakse Euroopa Ühenduste Komisjoni 27.06.2003.a. määruses (EÜ) nr. 1139/2003 (EÜT L 160, 28.6.2003) ja 23.08.2004.a. määruses (EÜ) nr. 1492/2004 järgmisi kudesid:

1) üle 12 kuu vanuste veiste kolju, välja arvatud alalõug, kaasa arvatud aju ja silmad; selgroog, välja arvatud sabalülid, ogalülid, kaela- ja rindmiku- ning nimmelülid ja ristluu ristijätke ja ristluutiib, mediaane ristluuhari, kuid kaasa arvatud spinaalganglion ja seljaaju; ja igas vanuses veiste mandlid, sooled kaksteistsõrmiksoolest kuni pärasooleni ja soolekinniti;

2) üle 12 kuu vanuste või igemesse lõikunud jäävhammastega lammaste ja kitsede kolju, sealhulgas aju ja silmad, mandlid ja seljaaju ning igas vanuses lammaste ja kitsede põrn ja niudesool.

Samuti käsitatakse määratletud riskiteguriga loomse saadusena nii tapetud kui ka veo ajal või tapamajas surnud looma, kes sisaldab määratletud riskiastmega kudesid.

Määratletud riskiteguriga materjal ja määratud riskiteguriga materjali sisaldavad terved korjused kuuluvad Komisjoni määruse 1774/2002 artikli 4 lõike 1 punkti b) alusel 1. kategooria loomsete kõrvalsaaduste hulka.

Määratletud riskiastmega loomseid saadusi ja neid sisaldavat liha on keelatud kasutada toiduks ja söödaks alates 2002. aasta algusest.

8.2. Loomsete kõrvalsaaduste käitlemine

Vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusele (EÜ) nr 1774/2002 loetakse loomseteks kõrvalsaadusteks loomade terved kehad, nende osad või loomse päritoluga saadused, mis ei ole ette nähtud inimtoiduks. Loomsed kõrvalsaadused võivad pärineda loomakasvatuseettevõtetest, tapamajadest, lihalõikusettevõtetest, värske liha müügipunktidest või kauplustest.

Loomsete kõrvalsaaduste transportimisel väljastatakse lähtekohas veterinaararsti poolt veterinaartõendi vorm 5 T "Loomse kõrvalsaaduse veterinaartõend", mis liigub koos saadetisega sihtkohta. Tõend täidetakse neljas eksemplaris, tõendi originaal ja üks koopia (koopia, mis hukkunud või väljaspool tapamaja tapetud looma käitlemise korral loomsete jäätmete käitleja poolt edastatakse PRIA-sse) kaasneb partiiga saatmise sihtkohta. Üks koopia jääb ettevõttele, kust partii väljastatakse ja üks koopia tõendi väljastajale

Lisaks veterinaartõendi vormile 5 T väljastatakse loomsete kõrvalsaaduste partiile ka saateleht. Mistahes isik, kes lähetab, transpordib või võtab vastu loomseid kõrvalsaadusi, peab pidama partiide registrit.

Vastavalt Euroopa Komisjoni nõusolekule oli Eestis lubatud loomseid kõrvalsaadusi mätta tunnustatud matmispaikadesse kuni 2004.a. 31.detsembrini. Sellest kuupäevast edasi on loomseid kõrvalsaadusi lubatud mätta vaid Saaremaast ja Hiiumaast väiksematel saartel tunnustatud matmispaikadesse. Alates 2005.a. 1.jaanuarist ei ole Eestis loomseid kõrvalsaadusi lubatud mätta vaid need tuleb ümber töödelda kooskõlas (EÜ) määrusega nr 1774/2002.

8.3. Loomne proteiin.

Loomne proteiin on lihakondijahu, lihajahu, kondijahu, verejahu, kuivplasma ja muud veretooted, hüdrolüüsitud proteiinid, sõrajahu, sarvejahu, kodulindude tapajäätmete jahu, sulejahu, kuivatatud kõrned, kalajahu, dikaltsiumfosfaat, želatiin ja muud sarnased tooted, samuti nende segud ning neid sisaldavad söödad.

Alates 2002. aasta juulikuust on loomade söödas keelatud kasutada 1. ja 2. kategooria loomseid kõrvalsaadusi ning neist valmistatud loomset proteiini. Loomset proteiini, v.a piim ja piimatooted ning munad ja munatooted, on keelatud kasutada mäletsejaliste söödas ning toidu tootmiseks peetavate või aretatavate põllumajandusloomade söödas. Toidu tootmiseks peetavatele või aretatavatele

põllumajandusloomadele, v.a mäletsejalised, ettenähtud söödas on lubatud kasutada kalajahu, dikaltsiumfosfaati ja hüdrolüüsitud proteiine.

Alates 01.05.2004 on põllumajandusloomade söötmine loomse proteiiniga lubatud üksnes kooskõlas Komisjoni 10.07.2003.a. määrusega (EC) nr 1234/2003 (EUT L 173, 11.7.2003).

Söödas leiduva loomse proteiini järelevalve osas teevad koostööd Veterinaar- ja Toiduamet (VTA) ning Taimetoodangu Inspeksioon (TTI). VTA võtab söödaproove loomakasvatus ettevõtetest, kus järelevalve käigus tekib kahtlus, et seal söödetakse loomadele määruse (EC) nr 1234/2003 järgi keelatud koostisosadega sööta.

N: 2004.a. Riikliku Loomatauditörje Programmi raames võtab VTA farmidest loomsele proteiinile 100 proovi ning koostöös TTI-ga sööda omatarbeks segajatelt 200 proovi. TTI teostab nii dokumentaalset, kui ka füüsilist järelevalvet loomse proteiini osas söödatehastes, hulgiladudes ning impordi transpordivahenditest N: merekonteineritest.

8.4. TSE seirekava kooskõlas 19.12.2003.a. määrusega (EÜ) nr. 2245/2003 (EUT L 333, 20.12.2003)

TSE aastase seirekava koostab ja seiret korraldab Veterinaar- ja Toiduamet.

TSE aastase seirekava raames tuleb veiseid, lambaid ja kitsi uurida vähemalt alljärgnevas tabelis toodud ulatuses ja mahtudes.

Täiemahulised uuringud algasid 15. märtsist 2004.

Uuritavad loomad	Uuringute ulatus ja maht
1. Inimtoiduks tapetud veised	<p>1.1. BSE suhtes tuleb uurida kõiki üle 24 kuu vanuseid hädatapetud või haigusnähtudega tapetud veiseid, välja arvatud veised, kes on tapetud loomatauditörje programmi raames, kuid kellel ei esinenud loomataudile viitavaid kliinilisi tunnuseid. Hädatapetud veis on loom, kes on tapetud veterinaararsti otsuse alusel õnnetusjuhtumi või tõsiste füsioloogiliste ja funktsionaalsete probleemide tõttu. Haigusnähtudega tapetud veis on loom, kelle suhtes tapaeelse kontrolli käigus on tekkinud kahtlus, et ta võib olla nakatunud mõnda loomalt inimesele ülekanduvasse haigusse või kui nakatumise kahtluse aluseks on looma üldine seisund, ja loom, kellel on haigustunnused või sellised kõrvalekalded üldisest seisundist, mis tõenäoliselt muudavad looma liha toidukõlbmatuks.</p> <p>1.2. BSE suhtes tuleb uurida kõiki üle 30 kuu vanuseid tervena ja loomatauditörje programmi raames ilma kliiniliste loomataudile viitavate tunnusteta tapetud veiseid.</p>
2. Surnud veised ja veised, keda ei tapetud toiduks	BSE suhtes tuleb uurida kõiki üle 24 kuu vanuseid surnud veiseid või veiseid, keda ei tapetud toiduks. Sellesse gruppi ei arvata ega uurita veiseid, kes tapeti mõne episootia, näiteks suu- ja sõrataudi tõrje käigus. (Eestil oli EÜ Komisjoni luba matta surnud loomi kuni 31.12.2004 seoses sellega, et jäätmekäitlusettevõtte Väike-Maarjas saab jäätmeid töötlemata hakata alates 01.01.2005. Pidev erisus on Eestis antud Saaremaast ja Hiiumaast väiksematele saartele. Nimelt saartel

	võib surnud loomade korjuseid matta tunnustatud matmispaikadesse, neid ei pea tooma jäätmekäitlusettevõttesse mandrile, seda seoses kliimaga, mis võib takistada saarte ühendust mandriga.)
3. Toiduks tapetud lambad ja kitsed	TSE suhtes uuritakse loomi, kes on üle 18 kuu vanad või kellel on lõikunud rohkem kui kaks jäävhammast. Uuritavate loomade arv peab olema vähemalt 25% aastas toiduks tapetavate uttede arvust.
4. Lambad ja kitsed, keda ei tapetud toiduks	TSE suhtes uuritavate loomade arv peab olema vähemalt 100 lamba (Eestis on < 40000 utte ja paaritatud utetalle) suurune valim, mis võimaldab 95% tõenäosusega määrata haiguse 3% esinemissagedust ja 50 kitse (Eestis on < 40000 poeginud ja paaritatud kitse) suurune valim, mis võimaldab 95% tõenäosusega määrata haiguse 6% esinemissagedust. (Kui on rasnkusi määratud valimimahuks piisava arvu surnud kitsede kogumisega, võib valimit täiendada üle 18 kuu vanuste inimitoiduks tapetud kitsedega suhtes kolm inimitoiduks tapetud kitse ühe surnud kitse kohta. Sellesse gruppi ei arvata ega uurita loomi, kes tapeti mõne episootia, näiteks suu- ja sõrataudi tõrje käigus.

8.4.1 TSE seire läbiviimise korral rakendatavad abinõud ja kitsendused

TSE seire (edaspidi *seire*) läbiviimise korral tuleb rakendada järgmisi abinõusid ja kitsendusi vastavalt määrusele 2245/2003 (EÜ):

1) kui toiduks tapetud looma uuritakse TSE suhtes, siis kantakse direktiivi 64/433/EMÜ I lisa XI peatükis sätestatud tervisemärk looma rümbale pärast kiirtesti negatiivse tulemuse saamist. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht võib lubada kanda tervisemärgi looma rümbale ka enne kiirtesti negatiivse tulemuse saamist juhul, kui tapamajas on süsteem, mis tagab, et uuritava tervisemärgi kandva looma rümpa ja ühtki muud kehaosa ei väljastata tapamajast enne kiirtesti negatiivse tulemuse saamist;

2) kõik TSE suhtes uuritavate loomade kehaosad, sealhulgas nahk, peavad jääma kuni kiirtesti negatiivse tulemuse saamiseni veterinaarjärelevalve alla, välja arvatud juhul, kui need kõrvaldatakse kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EÜ) määruse 1774/2002 artikli 4 lõike 2 punktidega a ja b.

3) kõik kiirtesti positiivse tulemuse saanud looma osad, sealhulgas nahk, kõrvaldatakse kooskõlas määruse (EÜ) nr. 1774/2002 artikli 4 lõike 2 punktidega a ja b, välja arvatud B peatüki III osas sätestatud registri jaoks säilitatav materjal;

4) kui tapmisliiniga tapamajas toiduks tapetud veise kiirtesti tulemus on positiivne, hävitatakse kooskõlas eelmise punktiga selle looma rümbale lisaks üks sellele tapmisliinil vahetult eelnenud ja kaks vahetult järgnenud rümpa, lammaste ja kitsede puhul seda ei rakendata. Kui tapamajas on süsteem rümpadevahelise saastumise vältimiseks võib Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht lubada nimetatud nõuet ka veiste puhul mitte täita.

8.4.2 Genotüübi määramine lammaste seire korral

Vastavalt andmetele, mis on saadud Inglismaa ja Prantsusmaa lammaste uurimisel, on prioonvalgu genotüübil suur mõju seoses looma eelsoodumusega haigestuda

skreipisse. Horisontaalsel ja vertikaalsel nakatumisel on väiksem tähtsus. Uuringute põhjal on tehtud järgmised järeldused:

VRQ alleel on kõige tihedamini seotud skreipisse haigestumise eelsoodumusega. Loomadel, genotüübiga VRQ/VRQ, on kõige suurem risk haigestuda;

ARR ja AHQ alleelid on seotud skreipile vastupanuvõimega. Kuigi AHQ alleeli originaalkuju on seotud eelsoodumusega skreipile, on risk väiksem kui alleeli VRQ puhul. Neil loomadel, kellel üks alleel on ARR või AHQ, on väiksem risk haigestuda. Vastavalt (EÜ) määrusele 2245/2003 määratakse kindlaks prioonivalgu genotüüp igal lammaste positiivse TSE juhul. Resistentsetes genotüüpides (lamba genotüübid, mille mõlema alleeli 136. koodon kodeeribalaniini, mõlema alleeli 154. koodon kodeerib arginiini ja mõlema alleeli 171. koodon kodeerib arginiini) leitud TSE juhtudest teatatakse viivitamata komisjonile. Võimaluse korral esitatakse sellised juhud tüve määramiseks. Kui selliste juhtude tüve määramine ei ole võimalik, kohaldatakse päritolukarja või teiste karjade suhtes, kus loom on olnud, põhjalikku seiret, et leida tüve määramiseks teisi TSE juhte. Lisaks nimetatud loomadele määratakse kindlaks prioonivalgu genotüüp lammaste valimis, mis koosneb vähemalt 100 loomast. Valimeid võib teha inimtoiduks tapetud loomadest, põllumajandusettevõttes surnud loomadest või elusloomadest. Valim peab olema kogu lambapopulatsiooni esindav.

8.4.3 TSE seire käigus proovide võtmine ja nende laboratoorne uurimine

Seire käigus uuritavatelt loomadelt võtab proovimaterjali järelevalveametnik või järelevalveametniku abiline, kellel on vastav pädevus, või volitatud veterinaararst. Proovile märgitakse selle looma identifitseerimise tunnused, kellelt proov on võetud.

Proovide võtmise ja laboratoorse uurimise korral järgitakse lisaks õigusaktide nõuetele ka diagnoosimise käsiraamatu Maailma Loomatervishoiu organisatsiooni (*World Organisation for Animal Health, OIE*) poolt väljatöötatud diagnostiliste testide ja vaktsiinide standardite käsiraamat ("*Manual of standards for diagnostic tests and vaccines*") põhimõtteid, meetodeid, soovitusi ja juhendeid.

Proovide laboratooriumisse transportimisel võib proovivõtja (järelevalveametnik või järelevalveametniku abiline, kellel on vastav pädevus, või volitatud veterinaararst) kasutada loomapidaja, loomsete saaduste käitleja või mõne teise isiku abi, olles teda eelnevalt tutvustanud proovi käsitlemise nõuetega.

Kiirtestid tehakse Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratooriumis. Vajadusel saadetakse histoloogilised ja histokeemilised analüüsid Inglismaale Weybridge laboratooriumisse.

8.4.4 Seire käigus saadud andmete säilitamine

Proovi TSE-le uurinud laboratoorium peab registreerima ja säilitama seitse aastat kõiki uurimisega seotud andmeid, sealhulgas laboratooriumi uuringuprotokolle ja proovikaaskirju, positiivse tulemuse andnud materjalist tehtud parafiinblokke ja Western blot'i fotosid.

Veterinaar- ja Toiduamet peab registreerima ja säilitama seitse aastat loomaliigiti seire raames uuritud loomade andmeid, sealhulgas nende arvu, päritolu ja identifitseerimist võimaldavaid märkeid. Võimaluse korral tuleb registreerida ka looma vanus, sugu ja anamneesi andmed.

9. Proovide võtmine, laboratooriumi saatmine ja uurimine.

9.1. Proovivõtmine

Prooviks on vaja:

Immunoloogiliseks uurimiseks – ühe analüüsi jaoks 320-390 mg ajukudet looma ajutüvest. Arvestada tuleb, et materjali võib vaja minna ka kordusuuringute jaoks, seega kokku ca 5 grammi.

Histoloogiliseks uurimiseks on vaja suurem tükk aju kude samast piirkonnast.

Kõige suurem kahjustuste esinemise tõenäosus ja ka infektsioosse elemendi kontsentratsioon on ajutüves. Prooviks võetakse terve aju (haiguskahtlusel) või kuklamulgu kaudu piklikaju (seire korras) piirkonnast, mis asub neljanda ajuvatsakese juure juures väikeaju (Cerebellum) all selle keskkohas. Seal on obex-I ja hallide tuumade asukoht, mille priooniproteiini kontsentratsioon on kõrgeim.

9.1.1. Proovi võtmine seire käigus.

Materjal laboratoorseks uurimiseks võetakse eraldi igalt veiselt või lambalt tapmise(hukkumise) päeval ning toimetatakse laboratooriumisse samal päeval.

Patoloogiline materjal peab olema värske, seda ei tohi töödelda keemiliste vahenditega ega külmutada.

Loom dekapiteeritakse atlase ja kuklaluu vahelt. Pea asetatakse alusele ventraalpinnaga ülespoole. Suurest kuklamulgust leitakse piklikaju (ajusilla ja seljaaju vahel). Kõvakest lükatakse sõrme abil ajukoe küljest lahti. Proovivõtulusikas viiakse kõvakesta ja piklikaju vahele 8-10 cm sügavusele nii, et lusika kumer pind jääks vastu koljupõhimikku ning õõnes pind vastu piklikaju mediaanvagu. Lusikat pööratakse 180 kraadi ühele poole ja seejärel 180 kraadi algasendist teisele poole vabastamaks piklikaju külgväätidest ning kõvakestast. Seejärel tõmmatakse piklikaju lusika abil välja. Proov pannakse puhtasse, hermeetiliselt suletavasse, purunemiskindlasse (plastik)topsi, millele märgitakse looma tunnused, kellelt proov on võetud (looma ID number, vajadusel ka sünniaeg).

Saatekirjaga varustatud proov(id) saadetakse võimalikult kiiresti Veterinaar-ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratooriumi Tartusse (Kreutzwaldi 30, Tartu 51006, telefon 7 386 100, faks 7 386 102, valvetelefon 50 66 687).

Ajutisel säilitamisel ja transportimisel tuleb proovi hoida temperatuuril +2- +4°C, kuid mitte külmutatult.

9.1.2. Proovi võtmine haiguskahtlusel

Haiguskahtlusel saadetakse proovimaterjalina laboratooriumisse kogu aju s.h. piklikaju. Looma dekapiteerimise järgselt avatakse koljuõõs saega ja eemaldatakse aju ning asetatakse see lekkekindlasse konteinerisse. Seejärel tuleb konteinerile kleepida etikett, millel on näidatud prooviliik, võtmise kuupäev, -koht, looma identifitseerimisandmed. Pärast pakkimist peab maakonna veterinaarkeskuse juhi volitatud järelvalveametnik või laboratooriumi spetsialist transportima proovid Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratooriumi Tartusse. Laboratooriumi peab teavitama proovi(de) saatmisest ning teatama ka oodatava saabumisaja, et oleks võimalik teha ettevalmistusi proovide vastuvõtmiseks ja uurimiseks. Proove peab transportima temperatuuril +2- +4°C, kuid mitte külmutatult.

Diagnoosi täpsustamiseks saadab Veterinaar- ja Toidulaboratoorium vajadusel kogutud uurimismaterjali võimalikult kiiresti rahvusvahelisele referentlaboratooriumile. TSE referentlaboratooriumiks on The Veterinary Laboratories Agency, Woodham Lane, New Haw, Addlestone, Surrey KT15 3NB United Kingdom.

Kui proovid tuleb saata rahvusvahelise referentlaboratooriumi, peab pakend vastama rahvusvahelise postikonventsiooni bioloogilise materjali protokollidele ja lennuveoliini konkreetsetele nõuetele ning olema varustatud etiketiga:

PATHOLOGICAL MATERIAL OF NO COMMERCIAL VALUE
PERISHABLE. FRAGILE. TO BE COLLECTED AT AIRPORT BY ADDRESSEE.
KEEP AT 4° CENTIGRADE

9.2. Proovide säilitamine

Immunoloogiliste testide jaoks kogutud proovide puhul, võib seda proovi säilitada sügavkülmutatult kuid, juhul kui proovi pole võimalik testida 24 tunni jooksul.

Arvesse tuleb võtta, et histoloogiliseks uurimiseks ei tohi ajuproove sügavkülmutada. Histoloogiliseks uurimiseks tuleb aga piklikaju kindlasti säilitada, et seda oleks võimalik immunoloogilise testi positiivse või kahtlase tulemuse korral uurida. Selleks tuleb ajutükid paigutada kümnekordsesse kogusesse 10% formaliini.

9.3. Proovide laboratoorne uurimine kooskõlas Komisjoni 22.06.2001.a. määrusega (EÜ) nr. 1248/2001 (EUT L 173, 27.6.2001).

9.3.1. Proovide uurimine seire käigus.

Proovi uurimiseks seire käigus võib vastavalt Komisjoni 19.06.2003.a. määrusele (EÜ) nr. 1053/2003 (EUT L 152, 20.6.2003) kasutada järgmisi kiirteste:

a) denatureerimis- ja kontsentreerimisetaibile järgnev kihitehnikal põhinev immunoloogiline analüüs PrP^{Res} määramiseks (*Bio-Rad Platelia teste*, Bio-Rad TeSeE test), mis on Eestis kasutusel olev kiirtest;

b) *western blott* meetodil põhinev immunoblotanalüüs, millega määratakse PrP^{Res} proteaasresistentne fragment (*Prionics-Check Western test*);

c) kemiluminesentsil põhinev ensüümne immunosorptsioonanalüüs (*enzyme-linked immunosorbent assay, ELISA*) (ekstraktsioon + ELISA) tugevdatud kemiluminesentsreaktiivi abil (*Enfer test*);

d) mikroplaadipõhine immunoanalüüs (ELISA), millega määratakse monoklonaalsete antikehadega proteaasiresistentne PrP^{Res} (*Prionics-Check LIA test*);

e) automatiseeritud konformatsioonist sõltuv immunoanalüüs, millega võrreldakse detekteeriva antikeha seondumist proteaasitundlike ja proteaasiresistentsete PrP^{Sc} vormidega (mõni osa proteaasiresistentsest PrP^{Sc}-st on samaväärne PrP^{Res}-iga) ja PrP^C-ga (InPro CDI-5 test).

Lisaks eelpool loetletutele võib alternatiivtestina kasutada direktiivi 999/2001/EMÜ artikli 8 lõikes 2 osutatud teste, mida kasutatakse alternatiivina määratletud riskiteguriga materjali kõrvaldamisele.

Kiirtesti uurimise tulemus peab olema selgunud 24 tunni jooksul.

Kui läbi viidud BSE kiirtesti tulemus on kahtlane või positiivne, uuritakse prooviks võetud kude histoloogiliselt, välja arvatud juhul, kui proovimaterjal on autolüüsunud.

Kui histoloogilise uuringu tulemus on kahtlane või negatiivne või kui materjal on autolüüsunud, uuritakse kudesid immunohistokeemiliselt või kasutades mõnda teist diagnoosimise käsiraamatus ettenähtud meetodit (immunoblotanalüüs või iseloomulike fibrillide näitamine elektronmikroskoopia abil). Kiirteste ei saa sellel eesmärgil kasutada. Kahtlase või positiivse skreipi kiirtesti tulemuse puhul tuleb kasutada immunohistokeemilist uurimist või immunoblotanalüüsi.

Seire käigus uuritud loomal loetakse TSE diagnoosituks, kui kiirtesti tulemus on positiivne või kahtlane ja kui sellele järgnenud histoloogiline või mõni muu diagnoosimise käsiraamatus lubatud diagnoosimeetodi rakendamise tulemus on positiivne. Kui TSE on diagnoositud, tuleb diagnoosi kinnitamiseks ja lammaste puhul genotüübi määramiseks saata proov TSE uurimiseks volitatud referentlaboratooriumi.

f) sekveneerimine, millega määratakse looma PrP genotüüp.

9.3.2. Proovide uurimine BSE või skreipi kahtlusel.

TSE-kahtlase veise proovi tuleb BSE suhtes uurida histoloogiliselt, välja arvatud juhul, kui proovimaterjal on autolüüsunud. Kui proovimaterjal on autolüüsunud või kui histoloogilise uuringu tulemus on kahtlane või negatiivne, uuritakse kudesid immunohistokeemiliselt või kasutades mõnda teist diagnoosimise käsiraamatus ettenähtud meetodit. BSE loetakse diagnoosituks, kui ühe selleks ettenähtud meetodil läbiviidud uuringu tulemus on positiivne. Kiirtesti diagnoosimiseks ei kasutata.

TSE-kahtlase lamba või kitse proovi tuleb skreipi suhtes uurida histoloogiliselt, välja arvatud juhul, kui proovimaterjal on autolüüsunud. Kui materjal on autolüüsunud või kui histoloogilise uuringu tulemus on kahtlane või negatiivne, uuritakse kudesid immunohistokeemiliselt või kasutades mõnda teist diagnoosimise käsiraamatus ettenähtud meetodit. Skreipi loetakse diagnoosituks, kui ühe ettenähtud meetodil läbiviidud uuringu tulemus on positiivne. Kiirtesti diagnoosimiseks ei kasutata.

Kui TSE on diagnoositud, tuleb diagnoosi kinnitamiseks ja lammaste puhul genotüübi määramiseks saata proov TSE uurimiseks volitatud referentlaboratooriumi. Kui BSE tehakse kindlaks muude liikide kui veiste puhul, esitatakse proovid võimaluse korral tüve määramiseks.

9.3.3. Proovide uurimine muude TSE-de esinemise kindlakstegemiseks.

Teiste TSE-de kindlakstegemiseks tuleb kude uurida histoloogiliselt. Vajadusel võib Veterinaar- ja Toiduamet nõuda iseloomulike fibrillide tuvastamist elektronmikroskoopia abil ja immunohistokeemilise analüüsi, immunoblotanalüüsi või mõne muu analüüsi läbiviimist, millega on võimalik kindlaks teha prioonvalk. Kui esialgne histoloogilise uuringu tulemus on negatiivne, tehakse veel vähemalt üks eespool toodud muudest laboratoorsetest uuringutest. TSE esmakordsel diagnoosimisel Eestis tuleb looma uurida vähemalt kolmel erineval uurimismeetodil.

10. Haiguskahtlus.

TSE taudikahtlusega loom – elusad, tapetud või surnud loomad, kellel esineb või on esinenud neurooloogilisi või käitumishäireid või kui nende üldine seisund on kesknärvisüsteemi kahjustuse tõttu pidevalt halvenenud, ja kelle puhul ei ole kliinilise läbivaatuse, ravi tulemusel, tapajärgse kontrolli või tapaeelse ja tapajärgse laboratoorse analüüsi alusel võimalik panna muud diagnoosi. Veiste spongiformset entsefalopaatiat (BSE) kahtlustatakse nende veiste puhul, kelle BSE kiirtesti tulemus on positiivne.

10.1. Teavitamine

TSE-le viitavate haigustunnuste ilmnemisest loomal peab loomapidaja teavitama teda teenindavat veterinaararsti.

Veterinaararstid ja järelevalveametnikud on kohustatud TSE kahtluse tekkest viivitamata teavitama Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhti, kes korraldab diagnostiliste ja episitoloogiliste uuringute tegemist ning proovide võtmist ning kehtestab TSE kahtlusaluse talu/loomakasvatuseettevõtte suhtes kitsendused.

Laboratoorium on kohustatud TSE kahtlusest ja TSE laboratoorsest diagnoosimisest viivitamata teavitama asjakohast Veterinaar- ja Toiduameti kohalikku asutust.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht on kohustatud TSE kahtluse otsustamisest viivitamata teavitama Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit ning Tervisekaitseinspeksiooni kohalikku asutust. Veterinaar- ja Toiduamet teatab TSE

diagnoosimisest rahvusvahelistele veterinaarorganisatsioonidele, Euroopa Liidu Komisjonile ning Euroopa Liidu liikmesriikide ja naaberriikide veterinaarteenistustele 24 tunni jooksul pärast ametlikku TSE diagnoosi panemist.

10.2. Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi tegevus TSE kahtluse korral.

Teate saamisel TSE esinemisest või esinemise kahtlusest loomakasvatushoones, talus või loomakasvatuseettevõttes või mistahes muus kohas, peab Veterinaar- ja Toiduameti kohalik asutus, kelle järelevalvealal kõnealune talu või loomakasvatuseettevõtte asub, viivitamatult tagama ametliku uurimise alustamise, et kinnitada või ümber lükata TSE esinemine. TSE kahtlusest teate saamisel külastab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema poolt määratud volitatud veterinaararst või järelevalveametnik TSE nakkuskahtlast alu/loomakasvatuseettevõtet, kus:

- a) viib läbi looma(de) kliinilise ülevaatus;
- b) teeb surnud või vajadusel hädatapetud looma(de) patoloogilis-anatoomilise lahangu ning võtab materjali laboratoorseks uurimiseks;
- c) korraldab viivitamatult uurimismaterjali saatmise Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi Kesklaboratooriumi Tartus;
- d) määratleb territooriumi, millele kehtestatakse kitsendused;
- e) kehtestab nakkuskahtlusega talule/loomakasvatuseettevõttele kitsendused punktis 10.5. kehtestatud korras;
- f) teavitab TSE kahtlusest koheselt:
 - Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit;
 - Tervisekaitseinspeksiooni kohalikku asutust;
 - vajadusel kohalikku omavalitsust ja elanikkonda kohalike ajalehtede ja raadio kaudu;
- g) Veterinaar- ja Toiduameti loal määrab surnud loomade hävitamiskoha.

10.3. Kliiniline uurimine.

Enne karja kliinilist inspekteerimist peab järelevalveametnik/volitatud veterinaararst panema selga kaitserõivad. Järelevalveametnik/volitatud veterinaararst peab sooritama uuringuid läbi viies loomakasvatushoone mäletsejaliste arvestusliku kontrolli. Kõiki loomakasvatushoone TSE-le vastuvõtlikke loomi tuleb hoolikalt uurida ning koostada akt kõigi TSE-le viitavate haigustunnuste kohta. Selliste haigustunnustega loomad erimärgistatakse ja määratakse nende asukoht loomakasvatushoones.

Kuna rahustite manustamine võib pärssida TSE-le iseloomulikke kliinilist leidu, ei tohi uuritavatele loomadele manustada rahusteid ning argessiivsete loomade puhul tuleb rakendada ettevaatusabinõusid õnnetuste ära hoidmiseks.

Pika inkubatsiooniaja tõttu ilmnevad BSE- le viitavad tunnused valdavalt 2-7 aastastel veistel, nakatumine toimub tavaliselt esimesel eluaastal. Haiguse kulgu on aeglane (kuid, aastaid). Haigus lõpeb alati surmaga.

BSE- le on iseloomulikud käitumishälbed, ülirutuvus, ülitundlikkus välisärritustele (kuulmise, nägemise, puute) ja liikumishäired (tagajäsemete ataksia). Vaimse seisundi muutumise tagajärjel muutub looma käitumine ja temperament, rahulik loom võib muutuda agressiivseks. Esimeste tunnustena märgatakse eelkõige põhjendamatu hirmu takistuste (väravad, ukSED) ees, üle reageerimist välistele ärritustele, jõllitamist, naha väristamist (kaela- ja turjapiirkonnas), kõrgeenenud valutundlikkust. Kaasned võivad ka sage nina lakkumine, sagedased ebasümmeetrilised kõrvade liigutused, aevastamine, pea raputamine, loopimine, hammaste krigistamine.

Hilisemas staadiumis tekivad hüplev käik, sage komistamine, tagakeha nõrkus, liikumise ja tõusmisraskused. Tavaliselt kaasnevad üldine nõrkus, kõhnumine, piimatoodangu langus.

BSE kliinilise diagnoosimise käigus on soovitatav hinnata looma reageerimist järgnevatele võtetele:

- reageering heliärritusele (käte plaks, löök metallesemele)
- reageering valgusärritusele (järsk valgustamine, “välklamp”)
- reageering puuteärritusele (käe või pulga libistamine mööda õlavarre piirkonda, kaela ja pead, tagajalgade distaalosa puudutamine kepiga)

Tegevust peab iga testi raames kordama 3-4 korda, juhul, kui loom korduvalt (2 ja rohkem korda) üle reageerib ärritusele, viitab see tõenäosuse suurenemisele, et BSE kahtlustamisel on alust.

Skreipile iseloomulikud tunnused ilmnevad sagedamini 2-5 aastastel lammastel ja kitsedel. Skreipi puhul on ilmekas eri kehapiirkondade sügelemine, mistõttu loomad end pidevalt hõõruvad ja närivad, põhjustades villa väljalangemist ja nahakahjustust. Hiljem (nädalaid-4 kuud) lisanduvad koordinatsioonihäired, maneežliikumine, kõhnumine, lihaste väristamine, hammaste kiristamine, vahel pimedaksjäämine. Loomal pole haiguse lõppstaadiumis võimelised tõusma. Surmlõpe saabub ~0,5 aastase põdemise järel.

Teised loomadel esinevad TSE-d on naaritsate nakkav entsefalopaatia ja kasside nakkav entsefalopaatia. Neile on iseloomulikuks progresseeruv kõhnumine, isulangus, hirmunud olek, ülierutuvus, ataksia, keha jäikus. Haiguse kliiniline kulg kestab 1-6 nädalat ja haigus lõpeb looma surmaga.

10.4 Tapajärgne läbivaatus.

TSE puhul iseloomulikud makroskoopilised muudatused, mida tapajärgsel läbivaatusel märgata, puuduvad.

10.5. TSE kahtluse korral rakendatavad abinõud ja kitsendused (lisa 1, vajadusel muudetud või täiendatud kujul)

1) Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kehtestab TSE-kahtlasele loomale kuni kliiniliste ja episotoloogiliste uuringute tulemuste selgumiseni liikumise piirangu. Kui Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht otsustab, et looma TSE-sse nakatumine ei ole välistatud, siis tuleb proovide võtmise eesmärgil teha loomale kontrolltapmine, pärast mida looma aju eemaldatakse ja saadetakse laboratooriumisse, kus korraldatakse diagnoosimiseks vajalikud uuringud;

2) kõik taudikahtlusega looma kehaosad, sealhulgas nahk ja veri, tuleb kuni negatiivse diagnoosi saamiseni säilitada veterinaarjärelevalve all või hävitada punktis 11.3.2 nimetatud korras;

3) BSE kahtluse korral tuleb kehtestada liikumise piirang kuni kliiniliste ja episotoloogiliste uuringute tulemuste selgumiseni kõikidele samas loomakasvatushoones või -rajatises peetavatele veistele (skreipi puhul lammastele ja kitsedele). Kui TSE kahtlus tekib tapamajas oleva looma suhtes, kehtestatakse liikumise piirang taudikahtlase looma päritolukarjale;

4) kui BSE kahtlus on tekkinud laboratoorsete uuringute tulemuste alusel, mis võimaldavad eristada TSE-sid lambal või kitsel, tuleb kehtestada liikumise piirang kuni kliiniliste ja episotoloogiliste uuringute tulemuste selgumiseni kõikidele selles loomakasvatushoones või -rajatises peetavatele lammastele ja kitsedele;

5) kui on tõendeid selle kohta, et loom ei nakatunud TSE-sse selles loomakasvatushoones või -rajatises, kus ta TSE kahtluse tekkimise ajal viibis, võib

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht kehtestada liikumise piirangu ainult TSE-kahtlasele loomale. Vajadusel võib Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht olemasolevate episitoloogiliste andmete alusel kehtestada liikumise piirangu lisaks sellele karjale, kus avastati TSE-kahtlane loom, ka teistele karjadele;

6) piirangute all olevates loomakasvatustevõtetes on keelatud kohapeal tappa mäletsejalisi toiduks;

7) surnud või tapetud mäletsejaliste korjused ja rümbad tuleb hävitada punktis 11.3.2 nimetatud korras;

Lisaks käesolevas peatükis sätestatud abinõude ja kitsenduste rakendamisele võib Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor vastavalt vajadusele anda «Loomatauditõrje seaduse» §-s 45 nimetatud korraldusi ja rakendada seal toodud meetmeid.

Järelevalvet kehtestatud meetmete täitmise üle teostab Veterinaar- ja Toiduameti kohalik asutus vastavalt loomatauditõrje seaduse § 51 lõikele 1.

Kõik uuringud arvates TSE kahtluse otsustamisest tuleb registreerida Veterinaar- ja Toiduametis, kes peab selle kohta säilitama vähemalt seitse aastat järgmisi andmeid:

a) loomaliigiti nende loomade arv, kellele on kehtestatud liikumise piirang seoses TSE kahtlusega;

b) TSE kahtluse tõttu teostatud kliiniliste ja episitoloogiliste uuringute arv ja tulemus;

c) TSE kahtluse tõttu teostatud laboratoorsete uuringute arv ja tulemus;

d) TSE seireprogrammide raames proovivõtuga hõlmatud loomade arvu, tunnuseid ja päritolu ning võimaluse korral vanust, tõugu ja anamnestilisi andmeid;

e) lammaste positiivsete TSE juhtude prioon proteiini genotüübid.

10.6. Episitoloogiline uurimine.

TSE kahtlusel viib VTA kohalik asutus või vajadusel VTA peadirektori poolt moodustatud ekspertgrupp läbi episitoloogilise uurimise.

Episitoloogiline uurimine hõlmab samu andmeid ja toiminguid, mis on toodud punkti 11.2.1.b) tabelis.

Kui episitoloogiline uurimine näitab teiste liikmesriikide ametiasutuste koostöö vajalikkust, peavad liikmesriikide ametiasutused võtma kõik vajalikud meetmed, et tagada vastavus direktiivi 93/53/EMÜ sätetele.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või ekspertgrupp esitab episitoloogilise uurimise tulemustest aruande Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorile 24 tunni jooksul arvates TSE kahtluse kohta teate saamisest.

11. Tegutsemisjuhised pärast ametlikku TSE diagnoosi

11.1. Haigusest teavitamine.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht on kohustatud TSE diagnoosi ametlikust kinnitamisest koheselt teavitama Veterinaar- ja Toiduameti peadirektorit.

Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor teatab TSE ametlikust diagnoosimisest Eestis Rahvusvahelisele Epizootiate Büroole ja kõigi naaberriikide riiklike veterinaarteenistuse juhtidele, edastades informatsiooni rahvusvahelistes lepetes kehtestatud korra kohaselt.

Episitoloogiline teade peab sisaldama järgmisi andmeid:

- TSE kahtluse püstitamise kuupäev;
- TSE diagnoosi ametliku kinnitamise kuupäev;
- kinnitamiseks kasutatud meetodid;
- TSEsse nakatunud põllumajandustevõtte asukoht;

- Loomade arv TSEsse nakatunud põllumajandusettevõttes tehnoloogiliste rühmade kaupa;
- nakkusallikas (kahtlustatav või kinnitust leidnud);
- võimalikud kontaktpõllumajandusettevõtted nakkusallikaga ja antud koldega.

Teavitamine peab aset leidma vähemalt 24 tunni jooksul alates TSE ametlikku diagnoosimist.

11.2. TSE diagnoosimise korral rakendatavad abinõud ja kitsendused

11.2.1. Kohe pärast ametliku diagnoosi panekut peab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht või tema poolt volitatud järelevalveametnik rakendama järgmisi abinõusid ja kitsendusi kooskõlas Komisjoni 30.10.2003.a. määrusega (EÜ) nr. 19195/2003 (EUT L 283, 31.10.2003):

a) looma, kellel diagnoositi TSE, kõik kehaosad, sealhulgas nahk ja veri, hävitatakse punktis 11.3.2 nimetatud korras. Nõue ei laiene parafiinblokkides proovimaterjalile, mida säilitatakse laboratooriumis;

b) viiakse läbi uurimine riskirühma kuuluvate loomade väljaselgitamiseks, milleks vajalike toimingute loetelu on toodud alljärgnevas tabelis:

Loomade riskirühm	Toimingud
1. Veiste riskirühma kuuluvate loomade väljaselgitamiseks tuleb kindlaks teha:	1.1. Kõik mäletsejalised, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel haigus diagnoositi.
	1.2. Kõik kuni kaks aastat enne haiguse kliinilist ilmumist või pärast seda sündinud järglased emasloomalt, kellel haigus diagnoositi.
	1.3. Kõik haige looma kohorti kuuluvad loomad. Haige looma kohort on veiste rühm, kuhu kuuluvad loomad, kes on sündinud samas karjas 12 kuud enne või 12 kuud pärast nakatunud looma sündi, ning loomad, kes on esimese eluaasta jooksul koos nakatunud loomaga kasvanud ja saanud sama sööta.
	1.4. Haigustekitajate võimalik päritolu ning loomakasvatushooned ja -rajatised, kus võivad asuda nakatunud loomad, embrüod või munarakud või kus loomi on söödud punktis 1.3 nimetatud söödaga või mis on võinud mingil muul võimalikul viisil TSE tekitajatega saastuda.
	1.5. Muud loomad loomakasvatushoones või -rajatises, kus haigus on diagnoositud või muudes loomakasvatushoonetes või -rajatistes, mis võivad olla TSE tekitajatega saastunud või mis on puutunud kokku nakkusallika või punktis 1.3 nimetatud söödaga.

	1.6. Võimaliku haigustekitajatega saastunud sööda või muu materjali liikumine või muud nakkuse levimisviisid, mis võivad arvesse tulla TSE nakkuse sissetoomisel karja, kus asus loom, kellel diagnoositi TSE, või nakkuse levimisel sealt edasi.
2. Lammaste ja kitsede riskirühma kuuluvate loomade väljaselgitamiseks tuleb kindlaks teha:	2.1. Kõik mäletsejalised peale lammaste ja kitsede, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel haigus diagnoositi.
	2.2. TSE diagnoosiga looma vanemad, kõik embrüod, munarakud ja järglaskond nii kaugele, kui on võimalik välja selgitada.
	2.3. Punktis 2.2 nimetatata lambad ja kitsed, kes asuvad samas loomapidamishoones või -rajatises, kus haigus on diagnoositud.
	2.4. Haiguse võimalik päritolu ning muud loomakasvatushooned ja -rajatised, kus on loomi, embrüoid või munarakke, mis võivad olla TSE tekitajate poolt nakatatud või mis on puutunud kokku sama sööda või nakkusallikaga
	2.5. Võimaliku haigustekitajatega saastunud sööda või muu materjali liikumine või muud nakkuse levimisviisid, mis võivad arvesse tulla TSE nakkuse sissetoomisel karja, kus asus loom, kellel diagnoositi TSE või nakkuse edasi levimisel.

c) nende riskirühma kuuluvate loomade loetelu, kes tuleb tappa ja täielikult hävitada, on toodud alljärgnevalt:

i) Veisel BSE ametliku diagnoosi puhul kuuluvad tapmisele ja hävitamisele järgmised loomad:

- kõik veised, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel BSE diagnoositi. Veterinaar- ja Toiduameti peadirektoril on õigus tulenevalt episotoloogilisest olukorrast ning loomakasvatushoones või -rajatises peetavate loomade päritolu andmete jälgitavusest õigus otsustada mitte tappa kõiki veiseid;
- kui BSE esinemine on kinnitatud emasloomal, siis kõik kaks aastat enne haiguse kliinilist ilmnemist või pärast seda sündinud järglased;
- kõik BSE diagnoosiga veise kohorti kuuluvad loomad. VTA peadirektoril on õigus otsustada nimetatud kohortide loomade tapmist ja hävitamist edasi lükata kuni loomade tootliku eluea lõpuni, kui kõnealused loomad on pidevalt seemenduskeskuses hoitavad pullid ja on võimalik tagada, et nad pärast surma täielikult hävitatakse.

ii) Lambal või kitsel TSE ametliku diagnoosi puhul kuuluvad tapmisele ja hävitamisele VTA peadirektori otsuse kohaselt kas:

- TSE diagnoosiga looma vanemad, kõik embrüod, munarakud ja järglaskond nii kaugele, kui on võimalik välja selgitada;
- eelnevas punktis nimetatata lambad ja kitsed, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel haigus diagnoositi

või

- TSE diagnoosiga looma vanemad, kõik embrüod, munarakud ja järglaskond nii kaugele, kui on võimalik välja selgitada;
- eelnevas punktis nimetamata lambad ja kitsed, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel haigus diagnoositi, välja arvatud:
 - ARR/ARR genotüübiga tõujääd;
 - vähemalt ühe ARR alleeliga ja ilma VRQ alleelita aretusused;
 - vähemalt ühe ARR alleeliga tapaloomadeks mõeldud lambad;

Juhul, kui ARR alleeli esinemissagedus on vastava tõu või põllumajandusettevõtte puhul madal või kui seda peetakse vajalikuks sugulusaretuse vältimiseks, võib VTA peadirektor võtta vastu otsuse loomade hävitamist kuni kolmeks aastaks edasi lükata. Sellise erandi kohaldamisest esitab VTA komisjonile aruande nimetatud erandi andmise tingimustest ja kriteeriumidest.

Kui nakatunud loom on sisse toodud teisest põllumajandusettevõttest, võib VTA peadirektor juhtumi arenguloost lähtuvalt otsustada kohaldada likvideerimismeetmeid kinnitatud nakkusjuhuga ettevõtte asemel või sellele lisaks päritoluettevõttes. Kui maad kasutab ühiskarjatamiseks mitu karja, võib VTA peadirektor meetmete kohaldamisel otsustada piirduda ühe karjaga, võttes arvesse kõiki epidemioloogilisi tegureid.

iii) Lambal või kitsel BSE ametliku diagnoosi puhul kuuluvad tapmisele ja täielikule hävitamisele:

- BSE diagnoosiga looma vanemad, kõik embrüod, munarakud ja järglaskond nii kaugele, kui on võimalik välja selgitada;
- eelnevas punktis nimetamata lambad ja kitsed, kes asusid samas loomapidamishoones või -rajatises koos loomaga, kellel haigus diagnoositi;
- haiguse võimaliku päritolumajandi ning muude loomakasvatushoonete ja -rajatiste loomad, embrüod ja munarakud, mis võivad olla BSE tekitajate poolt nakatatud või mis on puutunud kokku sama sööda või nakkusallikaga;
- võimaliku haigustekitajatega saastunud sööt või muu materjal, mis võivad arvesse tulla BSE nakkuse sissetoomisel karja, kus asus loom, kellel diagnoositi BSE või nakkuse edasi levimisel.

Tapetud loomad ja nendelt pärinevad loomsed saadused hävitatakse punktis 11.3.2 nimetatud korras.

11.2.2. Kuni punktis 11.2.1 toodud abinõude ja kitsenduste rakendamiseni tuleb loomakasvatushoone või -rajatise suhtes, kus loom asus kuni tal TSE diagnoosimiseni, rakendada järgmisi abinõusid ja kehtestada kitsendusi: 1) loomakasvatushoone või -rajatis peab jääma kõrgendatud veterinaarjärelevalve alla;

2) TSE kahtlusega loomi ja nendelt pärinevaid loomseid saadusi tohib loomakasvatushoonest või -rajatisest välja viia ainult Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi loal. Samas tuleb tagada loomade ja loomsete saaduste liikumise jälgitavus ning vajaduse korral nende kohene tuvastamine.

Kui episotoloogilise uurimise käigus on tuvastatud, et loom tõenäoliselt nakatus teises loomakasvatushoones või -rajatises kui selles, kus ta asus TSE diagnoosimise hetkel, võib Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht võtta kõrgendatud veterinaarjärelevalve alla kas mõlemad loomakasvatushooned või -rajatised või ainult selle, kus loom nakatus.

Lisaks käesolevas punktis sätestatud abinõude ja kitsenduste rakendamisele võib Veterinaar- ja Toiduameti peadirektor vastavalt vajadusele anda «Loomatauditõrje seaduse» §-s 45 nimetatud korraldusi ja rakendada seal toodud meetmeid.

11.3. Loomade surmamine ja rümpade ning saastunud materjali hävitamine.

11.3.1. Loomade surmamine

Vastavalt loomatauditõrje seaduses §46 lõige 2 punkt 4 sätestatule on Veterinaar- ja Toiduametil eriti ohtliku loomataudi likvideerimiseks õigus teostada vajalikke tauditõrjetoiminguid ilma loomapidaja või loomsete saaduste käitleja kohalolekuta ja teda sellest eelnevalt teavitamata. Loomade hukkamisel tuleb arvestada loomakaitse seaduses (RT I, 2001, 3, 4; 93, 566; 2002, 61, 375; 63, 387; 96, 566; 2004, 38, 257; 38, 258) ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud tingimusi. Enne loomade hukkamist esitab Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juht loomaomanikule või -pidajale kirjaliku otsuse loomade hukkamise kohta. Talu või loomakasvatuseettevõtte hukkamisele määratud loomad hinnatakse enne hukkamist ning see fikseeritakse kirjalikult. (lisa 5) Hindamine viiakse läbi järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti kontrolli all.

Loomade hukkamisel TSE tõrje eesmärgil tuleb võtta arvesse loomade heaolu. Hukkamise tuleb läbi viia Veterinaar- ja Toiduameti järelevalve all, inimlikult ning vältides TSE tekitaja mis tahes levikut.

Tuleb veenduda, et kõik loomad oleksid surnud enne matmist, põletamist või muu hävitamise meetodi kasutamist.

Hukkamismeetoditena on lubatud kasutada:

- elektrilist hukkamist
- surmamine ravimi manustamisega
- barbituraatide üleannustamise teel (kasutatakse väikemäletsejaliste puhul)
- tulistamist vaba kuuliga
- uimastamist poltpüstoliga, millele järgneb looma veretustamine

Elektriliseks hukkamiseks haaratakse tangidega looma peapiirkonda (kõrvade tagant või kõrvade eest) uimastamise eesmärgil. Seejärel haaratakse tangidega südame piirkonnast, millega peatatakse südame töö.

Loom/looma vanus	Voolupinge (V)	Voolu tugevus (A)	Peapiirkond (sek)	Südame piirkond (sek)
VEISED				
Täiskasvanud	220	1,5	10	45
Vasikad	220	1,5	10	45
LAMBAD	220	1,0	5-10	45
KITSED	220	1,0	10	45

Ravimi manustamisega hukatakse vajadusel väikemäletsejalisi, süstides suurtes doosides barbituraadi rea preparaate.

Kuuliga tulistades ei tohi tulistada peapiirkonda, kuna seda tehes ei ole loomadelt võimalik hiljem ajuproove koguda. Tulistada tuleb südamepiirkonda.

Loomad tuleks hukata võimalikult lähedal nende tavalisele pidamiskohale. Kui järgnev korjaste eemaldamine hoonetest kujutab tõenäoliselt probleemi, tuleb loomad hukata väljas, vajaduse korral selleks püstitatud ajutises taras. Kopliloomad tuleks kokku koguda, et hukata need olemasolevates karjatarades või ajutiselt püstitatud taras. Loomi tuleb hukata alal, mida on surmamisjärgselt hõlbus puhastada ja desinfitseerida.

Tõrksate, ohtlike või muul viisil raskesti käsitsetavate loomade korral tuleb enne hukkamist manustada rahustit süstimise teel või uinutuspüssi abil.

11.3.2. Rümpade ning saastunud materjalide hävitamine

Vastavalt määruse (EÜ) nr. 1774/2002 artikli 4 lõike 1 punkti 1 alapunktidele i ja ii kuuluvad TSE taudikahtlusega loomad ja loomad, kellel TSE esinemine on ametlikult kinnitatud ning TSE likvideerimise käigus tapetud loomad 1. kategooria loomsete kõrvalsaaduste hulka ja hävitatakse kooskõlas määruse (EÜ) nr. 1774/2002 artikli 4 lõike 2 punktidele a ja b. Erandid ei ole lubatud vastavalt määruse (EÜ) nr. 1774/2002 artikli 24 punktile 2.

Eestil oli EÜ Komisjoni luba mätta surnud loomi kuni 31.12.2004 seoses sellega, et jäätmekäitlusettevõtte Väike-Maarjas saab valmis alles selleks ajaks. Pidev erisus on Eestis antud Saaremaast ja Hiiumaast väiksematele saartele, kus võib surnud loomade korjuseid mätta tunnustatud matmispaika, neid ei pea tooma jäätmekäitlusettevõttesse mandrile, seda seoses kliimaga, mis võib takistada saarte ühendust mandriga.

Matma peab piisavalt sügavale, vältimaks korjaste või jäätmete üleskaevamist lihasööjate loomade poolt, ning nõuetekohasele maa-alale, et hoida ära põhjavee saastumist ning muud keskkonna saastamist. TSE edasikandumise oht peab olema välistatud.

Loomsete jäätmete matmispaik peab asuma vähemalt 500 meetri kaugusel hoonetest, veekogust, maatulundusmaast, puurkaevust ning üldkasutatavast teest.

Matmispaik peab olema ümbritsetud kraavi ja aiaga. Matmisaugu mõõdud 20 täiskasvanud veise korjuse jaoks või 60 , lamba- või kitsekorjuse matmiseks koos 0,5 meetrise pinnasekattega peavad olema: pikkus 6 m; laius 3m, sügavus 2 m. Pindmine maakiht, millel asusid loomsed jäätmed, tuleb mätta koos jäätmetega. Loomsete jäätmete avapõletamiseks peab olema Veterinaar- ja Toiduameti luba ja tuleb läbi viia Päästeameti järelevalve all.

Loomsete jäätmete avapõletamise koht peab asuma 500 meetri kaugusel hoonetest. Põletamiseks võib kasutada kuiva puitu ja süütevedelikke. Loomade põletamisel tekkiv tuhk tuleb mätta loomsete jäätmete matmispaika. (lisa 7)

Asjaomastele isikutele garanteeritakse juurdepääs korjaste, loomsete saaduste ja muu saastunud materjali põletamis-, matmis- ja ümbertöötlemiskohtadele. Teistele isikutele on nendesse kohtadesse juurdepääs keelatud.

11.4. Puhastamine ja desinfitseerimine.

Puhastamist ja desinfitseerimist peab läbi viima esemete suhtes, mis võivad olla TSE tekitajaga tugevalt saastunud N: proovivõtu instrumendid v.m.s. , mis võib olla närvikoega tugevalt saastunud.

Kuna standardmeetodid ja desovahendid TSE tekitajat ei kahjutusta, tuleb saastunud esemed puhastada ja keemiliselt töödelda N. 2%-lise Na hüpokloriidiga 1-12 h.

Loomakasvatusettevõtte, kus nakatunud loom asus, puhastatakse, kuid üldist desinfitseerimist vaja ette võtta ei ole.

11.5. Tingimused hoonete taasasustamisel kooskõlas 30.10.2003.a. määrusega (EÜ) nr. 19195/2003.

Hoonete taasasustamisel veistega pole piiranguid.

Lammaste ja kitsede puhul, kui loomad on tapetud ja hävitatud punkti 11.2.1. alapunkti c alapunkti ii) kohaselt, peavad hoonete taasasustamisel olema sissetoodavad lambad - isasloomad genotüübiga ARR/ARR, emasloomadel peab üks alleel olema ARR, teine ei tohi olla VRQ.

Juhul, kui ARR alleeli esinemissagedus on vastava tõu või põllumajandusettevõtte puhul madal või kui seda peetakse vajalikuks sugulusaretuse vältimiseks, võib VTA peadirektor võtta vastu otsuse lubada põllumajandusettevõttesse tuua ka muid lambaid lisaks eelnevas lõigus nimetatutele tingimusel, et neil ei ole VRQ alleeli. VTA võib erandina lubada hooned taasasustada mittetiinete uttedega, kellel pole teada genotüüp sel põhjusel, et seda pole uuritud, kuni 01.01.2006.a. Selliste erandite kohaldamisest esitab VTA komisjonile aruande nimetatud erandite andmise tingimustest ja kriteeriumidest.

Kitsi võib sisse tuua kui ettevõttes pole teisi lambaid peale eelnevas lõigus nimetatud lammaste (isasloomad genotüübiga ARR/ARR, emasloomadel peab üks alleel olema ARR, teine ei tohi olla VRQ). Enne uute loomade sissetoomist peab olema läbi viidud põhjalik loomakasvatushoonete ning territooriumi puhastamine. Selline põllumajandusettevõtte peab jääma intensiivse järelevalve alla TSE suhtes, kaasaarvatud kõik tapetud ja ettevõttes surnud üle 18 kuu vanused kitsed.

Põllumajandusettevõtetes, kus on toimunud loomade hävitamine punkti 11.2.1. alapunkti c alapunkti ii) kohaselt, võib kasutada ainult järgmist lambaspermat ja –embrüosid:

- ARR/ARR genotüübiga jäärade spermat;
- vähemalt ühe ARR alleeliga ja ilma VRQ alleelita embrüosid.

11.6. Liikumispiirangud põllumajandusettevõttest välja viidavatele loomadele on järgmised:

ARR/ARR genotüübiga lammastele piiranguid pole;

ühe ARR alleeliga genotüübiga lambaid võib tappa inimtoiduks või hävitada;

ühe ARR alleeliga ja ilma VRQ alleelita uttesid võib viia pärast meetmete rakendamist ka teistesse põllumajandusettevõtetesse, mille suhtes kohandatakse piiranguid;

teistsuguse genotüübiga lambaid võib põllumajandusettevõttest välja viia ainult hävitamiseks.

Sellised kitsendused kehtivad põllumajandusettevõttele kolm aastat alates ajast, kui:

kõik ettevõtte lambad on ARR/ARR genotüübiga;

ettevõttest viidi välja viimane lammas või kits;

alustati intensiivistatud TSE järelevalvet ettevõttes, kus peetakse kitsi ja lambaid koos;

kõik tõujärad põllumajandusettevõttes liigitatakse ARR/ARR tüüpi ja kõik aretusused on vähemalt ühe ARR alleeliga ja ilma VRQ alleelita tingimusel, et nimetatud perioodi jooksul testitakse kõiki üle 18 kuu vanuseid väljapraagitud ja põllumajandusettevõttes surnud lambaid TSE esinemise kontrollimiseks ja tulemused on negatiivsed.

12. Taudikahjude kompenseerimine.

TSE ennetus- ja tõrjekulude kompenseerimine toimub vastavalt Põllumajandusministri 29.10.2004.a. määrusele nr. 173 "Eriti ohtlike loomataudide nimekirja mittekuuluvate loomataudide ennetamise ja tõrje finantseerimise kord" (RTL 2004, 142, 2154).

Riigieelarvest finantseeritakse BSE ja skreipi ennetamiseks ja tõrjeks tehtavate järgmiste toimingute kulud:

- 1) loomade läbivaatus ja järelevalvetoimingud veterinaarjärelevalve ametniku või volitatud veterinaararsti poolt;
- 2) proovide võtmine ja transportimine või saatmine laboratoriumisse järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti poolt;
- 3) diagnostiline, sealhulgas laboratoorne uurimine;
- 4) taudikahju hüvitamine järelevalveametniku ettekirjutuse alusel hukatud põllumajandusloomade eest;
- 5) VTA kohaliku asutuse juhi, tema asetäitja või järelevalveametniku või volitatud veterinaararsti ettekirjutuse alusel hukatud põllumajandusloomade korjaste utiliseerimine;
- 6) haigete ja taudikahtlaste loomade tapamajas tapmine ning haigustekitajaid sisaldavate või nendega saastunud ja selles osas kahtlaste loomsete saaduste käitlemisest ja ringlusest kõrvaldamine;
- 7) hävitamisele kuuluva haigustekitajatega saastunud toodangu eest taudikahju hüvitamine.

Kulud finantseeritakse selleks ettenähtud vahenditest Veterinaar- ja Toiduameti ning Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi eelarve kaudu. Punktides 1, 2, 3 (välja arvatud laboratoorne uurimine) nimetatud toimingute kulud finantseeritakse riigieelarvest Veterinaar- ja Toiduameti ülalpidamiseks ettenähtud vahenditest. Punktides 4 ja 5 nimetatud toimingute kulud finantseeritakse Veterinaar- ja Toiduametile riigi poolt ostetavateks töödeks ja teenusteks ettenähtud vahenditest. Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi poolt tehtavad laboratoorse uurimise kulud finantseeritakse riigieelarvest neile ettenähtud vahenditest.

Toimingutel kasutatavate vahendite kulud finantseeritakse Veterinaar- ja Toiduametile riigi poolt ostetavateks töödeks ja teenusteks ettenähtud vahenditest. Nimetatud kulude finantseerimisel BSE ja skreipi ennetamise ja tõrjega tegelevatele isikutele lähtub Veterinaar- ja Toiduamet kasutatud vahendite harilikust väärtusest. Volitatud veterinaararstide poolt loomataudide ennetamisel ja tõrjel osutatavate teenuste tasumisega seotud kulude finantseerimisel lähtutakse «Veterinaarkorralduse seaduse» paragrahvi 19 lõike 5 alusel kehtestatud tasu määradest.

Veterinaar- ja Toiduameti kohaliku asutuse juhi, tema asetäitja või järelevalveametniku ettekirjutusel loomatauditõrje käigus loomataudi avastamiseks ning leviku tõkestamiseks hukatud põllumajandusloomade maksumus hüvitatakse isikule tema taotluse alusel vastavalt kehtestatud arvestuslikule väärtusele. Muud loomataudide ennetamise ja tõrjemeetmete kulud katab loomapidaja või loomsete saaduste käitleja.

13. Õppeprogrammid, haigusteadlikkuse tõstmine.

13.1. Õppeprogrammid.

Veterinaar- ja Toiduamet korraldab ameti järelvalveametnike, Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi laboratooriumi töötajate erialast koolitust. Veterinaar- ja Toiduameti peadirektori ja Veterinaar- ja Toidulaboratooriumi direktori ülesandeks on oma alluvatele volituse andmine osavõtmiseks täiendkoolitusest ning tööalase arengu hindamine. Veterinaar- ja Toiduamet organiseerib volitatud veterinaararstide ja järelvalveametnike tauditõrjealast täiendkoolitust. Õppeprogrammid volitatud veterinaararstidele ja järelvalveametnikele hõlmavad BSE ja skreipi haiguste diagnoosimist, tegevuskava haiguskahtlases ning taudistunud punktis, epidemioloogilist uurimist, järelevalve- ja seiretoiminguid, efektiivsete otsuste tegemist, arvestusepidamist kõigil tasanditel, informatsiooni liikumist, loomataudi puhkemisest teatamise ja avalikkuse teavitamise protseduure. Samuti korraldab VTA tegevusluba omavate veterinaararstide tauditõrjealast täiendkoolitust. Koolitusest peavad eelisjärjekorras osa võtma põllumajandusloomadega tegelevad veterinaararstid, loomade tapmise ning loomsete saaduste käitlemisega tegelevate ettevõtete loomaarstid ning imporditud loomadega kokkupuutuvad loomaarstid.

13.2. Haigusteadlikkuse tõstmine.

Töö eesmärgiks on tõsta inimeste teadlikkust haiguse kliinilistest tunnustest ja olemusest ning selle vältimisest ja järelevalvest. Selleks tuleb korraldada seminare ning koolitada eelkõige järgmistesse sihtrühmadesse kuuluvaid inimesi:

tapamaja töötajad;

kontrollijad ja abipersonal jäätmekäitlusettevõttes;

loomade kokkuostjad-edasimüüjad;

söödatehase töötajad ja ka ladude töötajad, kus hoitakse söötade algkomponente;

loomakasvatajad, eriti need, kes valmistavad ise oma loomadele sööta.;

loomaarstiteaduskonna tudengid;

loomse päritoluga toorme käitlejad.

Teavitustööd viib VTA läbi koostöös Taimetoodangu Inspeksiooniga ja Veterinaar- ja Toidulaboratooriumiga. Kampaniad peavad hõlmama teadvustamist TSE ohust, taudi levikuteedest, kliinilistest sümptomitest, kiire teavitamise hädavajalikkusest ning taudi käigus tekkinud majandusliku kahju kompensatsioonimehhanismidest.

THE DIRECTOR GENERAL
OF THE VETERINARY AND FOOD BOARD
DIRECTIVE

TALLINN

31 January 2011 No. 36

**Approving the National Infectious Animal Disease
Control Programmes for 2011**

According to paragraph 4 of § 43³ of the Infectious Animal Disease Control Act and paragraph 2 of § 8 of the statutes of the Veterinary and Food Board:

1. I approve:
 - 1.1 The implementation measures of the National Infectious Animal Disease Control Programmes for 2011 (annexed).
2. I establish the following procedure to execute the implementation measures:
 - 2.1 The Animal Health, Welfare and Feedingstuffs Department to compile measures for county veterinary centres based on the national infectious animal disease control implementation measures and to forward these via e-mail;
 - 2.2 A prior approval must be obtained from the Veterinary and Food Board for conducting any additional examinations;
 - 2.3 Scheduled samples shall be taken and sent to the laboratory from 10 January 2011 to 30 November 2011 (except for TSE tests and tests for salmonellosis of slaughter birds);
 - 2.4 Each time before sending a sample / samples for microbiological or virological testing, the person taking the sample shall inform the Veterinary and Food Laboratory at least one working day prior;
 - 2.5 The person sending the samples shall fill in and send to the Veterinary and Food Laboratory a laboratory report signed by him/her together with the samples. The laboratory report must be legibly written on the appropriate official laboratory report form of the Veterinary and Food Laboratory or the Veterinary and Food Board;
 - 2.6 The samples must be identifiable and it must be possible to link them to the identification on the laboratory report;
 - 2.7 When samples are sent to the laboratory as aggregate samples, the samples originating from different lairage and households must not be combined into one aggregate sample. Each lairage (production unit) and holding (household) from where the samples originate must be identifiable on the laboratory report;
 - 2.8 The samples shall be packaged into a leakage-tight container and sent to the laboratory in such a way as to ensure that the required temperature is retained to preserve the samples.

Ago Pärtel
Director General /signature/

For information: County Veterinary Centres, Veterinary and Food Laboratory

IMPLEMENTATION MEASURES OF THE NATIONAL INFECTIOUS ANIMAL DISEASE PROGRAMMES FOR 2011

I Diagnostic tests

1. BOVINE ANIMALS

1.10 Bovine spongiform encephalopathy

1.10.1 To determine brain protease-resistant protein (PrP^{Res}), the following materials shall be examined:

- a) all medulla oblongata samples of bovine animals over 24 months of age that have died or were slaughtered on emergency grounds, including those slaughtered on emergency grounds not destined for human consumption. Further, all healthy bovine animals over 24 months of age that were injured or died during transport to a slaughterhouse or in a slaughterhouse.
- b) all medulla oblongata samples of bovine animals over 30 months of age slaughtered for human consumption (**total number of tests indicated in paragraphs a) and b) in the country: 30,000**).

1.10.2. The brain of a bovine animal that a supervisory official has identified as BSE-suspicious on the grounds of clinical signs is subject to examination by histopathological (**number of tests 20***) and immunohistochemical methods (**number of tests: 20***).

1.10.3. The brain of animals identified as suspicious or positive with an initial rapid test is examined for the second time with an immunohistochemical method (**number of tests: 20***).

3.3 Scrapie

3.3.1 To determine brain protease-resistant protein (PrP^{Res}), the following materials shall be examined:

the medulla oblongata of all sheep and goats over 18 months of age (or sheep and goats that have more than two permanent incisors erupted through the gum) that have died or were slaughtered not destined for human consumption as well as the medulla oblongata of healthy sheep and goats that were injured or died during transport to a slaughterhouse or in a slaughterhouse with a rapid test. (**number of tests: 800**)

3.3.2 The brain of an animal that has been determined as scrapie suspicious by a supervisory official on the grounds of clinical signs shall be subjected to examination by histopathological (**number of tests: 10***) and immunohistochemical methods (**number of tests: 10***).

3.3.3 **To determine PrP gene genotypes**, blood samples (whole blood!) shall be taken from all rams belonging to a breeding herd and used for breeding and intended for breeding before the beginning of a servicing period. The lists of animals that are subject to testing are prepared by ElaS. The tests will be carried out by the Genetics Laboratory of the Institute of Veterinary Medicine and Animal Sciences of the Estonian University of Life Sciences (EMÜ) (**number of tests: total in the country 210**).

National infectious animal disease control programme

Transmissible spongiform encephalopathies (TSE)

1. Summary

Transmissible spongiform encephalopathies (hereinafter *TSEs*) are all fatal diseases in animals that result in the spongy degeneration of the brain caused by an infectious protein or a prion. A TSE of cattle is called bovine spongiform encephalopathy (hereinafter *BSE*). A TSE of sheep and goats is called scrapie and is known the longest of TSEs. The clinical symptoms of a TSE are demonstrated in behavioural changes and neurological signs caused by progressive brain damage such as apprehension, hypersensitivity to sound and other external stimuli, lack of coordination of movements, tremors, frequent stumbling and falling. TSE is a progressive disease with an incubation period that may last for years. Once the clinical symptoms appear in an affected animal, the disease is fatal after some months of their appearance.

This programme is a detailed plan for the prevention and control of transmissible spongiform encephalopathies (TSEs) in Estonia.

1.1. Prevalence of the infectious animal disease

The prevalence of bovine spongiform encephalopathy (BSE) was first recognised in cattle in the United Kingdom in 1986. In the following years, occurrence of this disease in other animal species and in other countries was reported. The disease spread via live animals and meat-and-bone-meal to Belgium, Denmark, France, Germany, Ireland, Italy, Holland, Portugal, Spain and Switzerland. Individual cases have been reported in Finland, Poland, Slovenia, Slovakia, the Czech Republic, Japan, and USA. In 1996, a new variant Creutzfeldt-Jacob disease (CJD), which causes different neurological disorders in humans, was described. More and more evidence has been found on similarities between the BSE agent and the new variant Creutzfeldt-Jacob disease, and therefore it is thought very likely that the TSEs in animals may transmit to humans.

1.2. Spread of the infectious animal disease in Estonia

In Estonia, passive surveillance of BSE was performed during the period of 1999–2000, which means that bovine animals over 3 years of age and with neurological signs that had died or were slaughtered were tested for BSE by the classical histological method as specified by the national infectious animal disease control programme.

Passive surveillance was replaced by active surveillance from the beginning of 2001. This means that bovine animals over 24 months of age that have died or are emergency slaughtered, bovine animals with neurological symptoms that have died or are emergency slaughtered, all bovine animals imported from BSE-countries and culled are tested for BSE and sheep and goats over 12 months of age that are ill, emergency slaughtered and have died are tested for scrapie within the framework of the national infectious animal disease control programme. Furthermore, all bovine animals over 30 months of age that are slaughtered for human consumption and sheep and goats over 18 months of age slaughtered for human consumption are tested for BSE with a rapid test

starting from 15th March 2004. After 2008, healthy sheep over 18 months of age are not tested for TSE; however, sheep and goats over 18 months of age that are ill, emergency slaughtered and have died are tested for TSE.

Not one case of BSE or a classical case of scrapie has been diagnosed in Estonia during the time prior to preparing and approving of the programme.

2. Reasons to implement the infectious animal disease control programme and the programme's objectives

In order to prevent, control and eliminate major risks of certain transmissible spongiform encephalopathies to the health of humans and animals, Regulation (EC) No 999/2001 of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 laying down rules for the prevention, control and eradication of certain transmissible spongiform encephalopathies was adopted (hereinafter Regulation 999/2001).

The TSE control programme has been adopted with the aim of determining the presence or absence of TSEs in the population of certain animal species in Estonia.

One objective of the programme is to detect TSEs in animals (primarily BSE and scrapie) via screening tests, and, where prevalence of the disease in a population is proved, to implement appropriate control and eradication measures.

2.1. Determining the presence or absence of the infectious animal disease

To detect the presence of TSEs, a surveillance programme is implemented by the Veterinary and Food Board.

An immunological test is used (a rapid test on a brain sample) to diagnose a TSE. Where the immunological test produces a positive or suspicious result the material is subject to histological examination.

For a sample, the whole brain of the (suspected) bovine animals, sheep and goats, or in case of surveillance testing, the medulla oblongata via the foramen magnum is taken. The concentration of disease agents is the highest in the brain stem.

For surveillance purposes, a supervisory official or an authorised veterinarian takes samples from the animals under examination. The sample shall have the identification of the animal from which the sample was taken.

In addition to the requirements set down by the legislation, the principles, methods, recommendations and instructions included in the "Manual of diagnostic tests and vaccines for Terrestrial Animals" prepared by the World Organisation for Animal Health are applied when taking samples and conducting laboratory examinations.

The person taking samples may use the help of a keeper of animals, a handler of animal products or some other person to transport the samples to the laboratory, having prior introduced the person the requirements set down for handling samples.

TSE tests are conducted in the Veterinary and Food Laboratory in Tartu.

2.2. To control the spread of the infectious animal disease

In Estonia, testing for TSE is conducted as specified in the requirements of Annex II of Regulation 999/2001.

2.3. Eradication of the infectious animal disease

A TSE is diagnosed following the measures as specified in Annex VII of Regulation 999/2001.

2.4. Obtaining disease free status

According to Chapter II of Regulation 999/2001, countries are divided into three risk categories: negligible BSE risk, controlled BSE risk and undetermined BSE risk in accordance with the definitions of Annex II.

Estonia is classified as a controlled BSE risk country prior to the programme implementation. Estonia's objective is to achieve the negligible BSE risk country status.

3. Term to achieve the objectives of the infectious animal disease control programme

The TSE control programme is a 5-year programme (for the period of 2011–2015).

4. Expected results of the infectious animal disease control programme:

4.1. Expected results by the end date of programme implementation

The expected result of the completed TSE control programme is to raise the age limit of animals tested for BSE to 60 months of age.

4.2. Expected results by the end of following years

The expected result by the end of 2011 is to raise the age limit of animals tested for BSE to 48 months of age.

5. Geographical territory covered by the infectious animal disease control programme

The TSE surveillance programme covers the entire territory of Estonia.

6. Implementation measures to achieve the objectives of the infectious animal disease control programme

- 1) A suspected or diagnosed case of BSE and scrapie is subject to notification in accordance with Regulation No. 34 of the Minister of Agriculture of 25.11.1999 „Approving the list of infectious animal diseases subject to notification and registration”. An occurrence of any other TSE must also be notified as specified in paragraph 3 of § 38 of the Infectious Animal Disease Control Act.
- 2) The programme measures are targeted at TSE-susceptible animals such as bovine animals, sheep, and goats. All programme target animals must be identifiable and registered at ARIB (Agricultural Registers and Information Board). Movements of these animals are registered at ARIB.
- 3) The programme has been prepared in line with the Infectious Animal Disease Control Act and its implementation acts, Regulation No. 999/2001 and Regulation (EC) No. 1774/2002 of the European Parliament and of the Council of 03.10.2002 laying down health rules concerning animal by-products not intended for human consumption. To implement the programme, all susceptible animals by species and age groups are tested as specified in Annex III of Regulation 999/2001.

7. Principles for ensuring state supervision over the implementation of the infectious animal disease control programme

The responsibility for the implementation of the TSE surveillance programme lies with the heads of the Veterinary and Food Board local agencies, or veterinary centres (hereinafter VCs). The number of preventive measures to be taken within the framework of the control programme as well as the age groups of animals and requirements for sampling are annually approved by the Director General of the VFB and sent for execution to the VCs. A supervisory official of a VC shall distribute the authorised veterinarians the number of tests planned for the county by regions for the current year. Authorised veterinarians are in a contractual relationship with the VCs and the types of TSE tests and planned volumes are included in the annex to the annual contracts. An authorised veterinarian shall submit a monthly report on the performance of contracted work to the supervisory official of a VC as specified by the contract based on which the programme implementation can be monitored. The supervisory official of a VC examines the work of an authorised veterinarian once a year during which it is checked whether necessary documentation is available and how the authorised veterinarian has implemented the annual national infectious animal disease control plan. The work performed by a VC as regards animal health and welfare, including the work of one authorised veterinarian in the county, is checked once in three years by the supervisory officials of the Animal Health, Welfare and Feedingstuffs Department of the VFB. The results of these checks shall be included in inspection reports. In case a precept is made, the head of the particular VC shall take necessary corrective actions.

8. Infectious animal disease status of an area covered by the infectious animal disease control programme

According to OIE classification and Annex II of Regulation No. 999/2001, Estonia is a controlled BSE risk country.

9. Contingency plan if an infected animal or herd is detected by a test carried out within the framework of the control programme

If an infected animal or herd is detected as a result of a test performed within the framework of the TSE control programme, actions will be taken as specified in the instructions of the TSE contingency plan prepared by the VFB under paragraph 2 of § 44 of the Infectious Animal Disease Control Act.

Issuer: **Minister of Agriculture**
Type of act or document: **Regulation**
Type of text: **Original text, whole text**
Date of entry into force of the version: **01.01.2010**
Expiry of the current version: **Currently in force**
Publication citation: **RTL, 29.12.2009, 98, 1457**

The list of species of farm animals subject to identification, the methods and procedure for the identification and registration of such animals, the procedure for the issue of registration certificates and the format of cattle passports and the procedure for maintaining records on farm animals¹

Regulation No 128 of the Minister of Agriculture of 21 December 2009

The regulation is established on the basis of section 11 (2) of the [Infectious Animal Disease Control Act](#).

1. General provisions

(1) For the identification of farm animals, an animal is identified and registered in the register of farm animals (hereinafter register).

(2) Bovine animals shall be identified and registered, cattle passports shall be issued and records about bovine animals shall be maintained in accordance with the Regulation (EC) No 1760/2000 of the European Parliament and of the Council of 17 July 2000 establishing a system for the identification and registration of bovine animals and regarding the labelling of beef and beef products and repealing Council Regulation (EC) No 820/97 (OJ L 204, 11.08.2000, p 1–10).

(3) The records on sheep and goats shall be maintained and they shall be identified and registered in accordance with the Council Regulation (EC) No 21/2004 of 17 December 2003 establishing a system for the identification and registration of ovine and caprine animals and amending Regulation (EC) of 1782/2003 and Directives 92/102/EEC and 64/432/EEC (OJ L 5, 09.01.2004, p 8–17).

(4) Equidae shall be identified and registered in accordance with the Commission Regulation (EC) No 504/2008, implementing Council Directives 90/426/EEC and 90/427/EEC as regards methods for the identification of equidae (OJ L 149, 07.06.2008, p 3–32).

2. Species of farm animals to be identified

The following species of farm animals shall be identified:

- 1) goats;
- 2) sheep;
- 3) pigs;
- 4) bovine animals;
- 5) equidae.

3. Method for the identification of goats, sheep, pigs and bovine animals

(1) A keeper of animals shall identify farm animals belonging to the species listed in section 2 (1) to (4) by a means of identification.

(2) Sheep and goats shall be identified within six months from the birth of the animal or before the end of this period in case the animal is moved from one herd to another or sent to the slaughterhouse.

(3) Pigs shall be identified before the animal leaves the farm building or structure or the area in which the animal is kept (hereinafter holding) where it was born.

(4) Bovine animals shall be identified within 20 days from the birth of the animal or before the end of this period in case the animal is moved from one herd to another or sent to the slaughterhouse.

(5) The Animal Recording Centre shall distribute ear tags and applicators for a charge. An ear tag is given to a keeper of animals only for the purpose of identifying an animal in the herd of the keeper. An ear tag used for identification bears a unique registration number of the farm animal which remains the same throughout the lifetime of the animal (hereinafter registry number) and an ear tag shall be applied to each ear of an animal with appropriate applicators.

4. Identification of sheep and goats and ear tags

(1) Sheep and goats shall be identified with a means of identification as set down in article 4 (2) (a) and (b)

of the Council Regulation (EC) No 21/2004. If sheep and goats are also identified by an electronic ear tag, this shall be attached to the left ear of the animal.

(2) If sheep and goats are kept for the purpose of delivery to another Member State of the European Union, then in case the animal is identified by an electronic identifier in accordance with article 4 (2) (b) of the Council Regulation (EC) no 21/2004 it must contain at least the information visible on the ear tag.

(3) The ear tag for the identification of a goat is of plastic and red in colour. As minimum, „EE“, the ISO country code denoting Estonia, and the registry number of an animal of ten digits shall be printed on both the sides of the ear tag.

(4) The ear tag for the identification of a sheep is of plastic and yellow in colour. As minimum, „EE“, the ISO country code denoting Estonia, and the registry number of an animal of ten digits shall be printed on the both sides of the ear tag.

5. Identification of pigs

(1) Pigs shall be identified by a tattoo or plastic ear tag making it possible to determine the registration

number of their holding of birth. In case an ear tag is used for identification, it shall be applied to the left ear of the animal.

(2) Directly before loading on a means of transport, the pigs taken to the slaughterhouse are applied the registration number of the holding from where a pig is transported to the slaughterhouse in the area of its haunch by a needle hammer.

6. Identification of bovine animals and ear tags

(1) Bovine animals shall be identified with two ear tags bearing the same information, applied to each ear of the animal. In case a bovine animal is also identified by an electronic ear tag, which must contain at least the information visible on the ear tag, it shall be applied to the left ear of the bovine animal.

(2) The ear tag for the identification of a bovine animal is of plastic and yellow in colour. As minimum, the logo of Jõudluskontrolli Keskus, „EE“, the ISO country code denoting Estonia, and the registry number of a bovine animal of ten digits shall be printed on the both sides of the ear tag.

7. Procedure for the registration of bovine animals, sheep and goats and the issue of cattle passports and certificates for pigs, bees, sheep and goats

(1) When bovine animals, sheep and goats are identified, a keeper of animals shall submit to the Agricultural Registers and Information Board (hereinafter processor) for the registration of animal data an application in accordance with the Government of the Republic Regulation No 184 of 6 June 2000 Establishment of Farm

Animals Registry. A sample application shall be available on the web page of the processor.

(2) After registration of data about a bovine animal, the processor shall send the keeper of animals via post by a letter an identification document (hereinafter a cattle passport) as described in the annex to the address indicated on the application.

(3) In case of movement of a bovine animal into a herd, the keeper of animals shall immediately complete the cattle passport by providing the keeper's name, place of residence or registered office, address and the date of moving the bovine animal into the herd and the registration number of the holding where the animal is kept, verifying these data with the signature of the keeper.

(4) In case a cattle passport is full of entries on the movement of the animal or veterinary acts, a keeper of animals shall submit to the processor an application for an extra page to be issued within seven days after the passport became full. The processor shall be submitted the full cattle passport together with the application.

(5) In case a cattle passport has been lost, become illegible or errors were found therein, a keeper of

animals shall submit to the processor an application for a new cattle passport within seven days of the relevant event occurring. Where the cattle passport has become illegible or errors were found therein the passport shall be submitted to the processor together with an application.

(6) Where an extra page referred to in subsection 4 is issued, a remark shall be made in the cattle passport stating that the passport will be valid together with the extra page. Where a new cattle passport as referred to in subsection 5 is issued, a remark „duplikaat“ (duplicate) shall be made on the passport. The processor shall send the keeper of animals via post by a letter the full cattle passport together with an extra page or a new passport within 14 days from the receipt of the application.

(7) Where the data about a bovine animal, sheep and goat to be entered into the register are changed and a pig is moved from one herd to another, a keeper of animals shall submit to the processor an application in accordance with the Government of the Republic Regulation No 184 of 6 June 2000 Establishment of Farm Animals Registry. A sample application form shall be available on the web page of the processor. In case a bovine animal dies, has become lost, is killed for own consumption on the spot and in case of emergency slaughter, on the spot diagnostic slaughter, slaughter for the purpose of preventing the spread of an animal disease of an animal and in case of export, the keeper of animals shall include appropriate data in the cattle passport and return it to the processor within seven days from the relevant event occurring.

(8) Once a year, a keeper of animals shall submit to the processor a notice giving details of the pigs and bees kept by the keeper of animals as of 1st May by 15th May of the same year and of sheep and goats as of 1st January by 15th January of the same year. This notice shall include the registration number of the holding and, where pigs are involved, the number of piglets, weaners, fatteners, gilts, sows and boars in each holding, and, where bees are involved, the number of colonies, and, where sheep and goats are involved, the number of ewe lambs, ewes and rams and goat kids, does and bucks in each holding. Sample application forms shall be available on the web page of the processor.

(9) If there are no data on a keeper of animals in the registry or in the registry of agricultural supports and land parcels, the processor shall be submitted the contact data and personal identification code or registry code of the keeper of animals together with the application as referred to in this section.

8. Methods for the identification and procedure for the registration of equidae

(1) An equine animal shall be identified and an identification document for equidae (hereinafter passport)

shall be issued by a relevant breeding association (hereinafter a breeding association) as referred to in the

Farm Animals Breeding Act in accordance with the Commission Regulation (EC) No 504/2008.

(2) When applying for a passport, a keeper of animals shall submit the breeding association an application in

accordance with article 5 (5) of the Commission Regulation (EC) No 504/2008.

(3) An equine animal shall be identified by a transponder which is applied by a veterinarian.

9. Procedure for the registration of bovine animals, sheep, goats and pigs brought from a Member

State or imported outside of the European Union

(1) When bovine animals, sheep, goats and pigs are brought into Estonia from a Member State of the

European Union, a keeper of animals shall submit to the processor an application for the registration of

animal data in accordance with the Government of the Republic Regulation No 184 of 6 June 2000

Establishment of Farm Animals Registry.

(2) Any pig, sheep and goat brought into Estonia from a Member State of the European Union shall retain its

registry number of the country of origin.

(3) A keeper of animals shall identify any bovine animal, sheep, goat and pig not originating from a Member

State of the European Union that has passed a prophylactic quarantine within 14 days following the day of

importing and shall submit an application for the registration of animal data in accordance with the

Government of the Republic Regulation No 184 of 6 June 2000 Establishment of Farm Animals Registry,

showing also the previous registry number of the animal.

(4) If there are no data on a keeper of animals in the registry or in the registry of agricultural supports and

land parcels, the processor shall be submitted the contact data and personal identification code or registry

code of the keeper of animals together with the application as referred to in subsections 1 and 3.

(5) A farm animal referred to in subsection 3 is not required to be re-identified if the animal is intended to be

taken to the slaughterhouse and slaughtered there within 20 days of importing.

(6) A cattle passport accompanying a bovine animal brought into Estonia from a Member State of the

European Union shall be submitted to the processor together with the application referred to in subsection 1.

The processor shall return the cattle passport to the competent authority of the country of origin.

10. Removing, losing or becoming illegible of a means of identification

- (1) No ear tag may be removed or replaced without the consent of the processor.
- (2) In case an ear tag has been lost or become illegible, a keeper of animals shall submit to the processor an application for a new ear tag within two days of the ear tag being lost or becoming illegible.
- (3) In case an ear tag has been lost or become illegible, the Animal Recording Centre shall issue a keeper of animals a new ear tag with the same registry number within 20 days from the day of receipt of the relevant application as referred to in subsection 2.
- (4) If an ear tag has been lost or become illegible, a keeper of animals shall apply the farm animal a new ear tag within seven day of the moment it was issued by the Animal Recording Centre.
- (5) If a transponder has become illegible, a keeper of animals shall give notice to the veterinarian within two days who shall apply the animal a transponder with the same number within 20 days.

11. Procedure for issuing a registration certificate for farm animals

- (1) Upon an application of a keeper of animals, a registration certificate certifying that the farm animal data was entered into the registry shall be issued.
- (2) The following data shall be included in the registration certificate:
 - 1) name of the keeper of animals, place of residence or registered office and address;
 - 2) personal identification or registry code of the keeper of animals;
 - 3) the number of farm animals entered into the registry and their registry numbers and the registration numbers of the holdings where the animals are held.
- (3) The processor shall sign the registration certificate and authenticate it with a stamp.
- (4) A registration certificate shall be issued on the corresponding document format of the processor within seven days of submitting the application referred to in subsection 1.

12. Procedure for maintaining records of farm animals

- (1) A keeper of animals shall maintain records of any farm animal belonging to the keeper or the herd of the keeper electronically or on paper.
- (2) The records referred to in subsection 1 about a bovine animal belonging to the herd shall contain as minimum the data referred to in article 8 of the Commission Regulation (EC) No 911/2004 and about sheep and goats as minimum the data referred to in article 5 of the Council Regulation (EC) No 21/2004.
- (3) The records referred to in subsection 1 about pigs shall contain the following data:
 - 1) the date of movement of a pig into and out of a herd;
 - 2) the number of pigs in a herd and the registration numbers of the holdings on which they were born and from where they originate or where to they were moved;
 - 3) upon selling the pigs, the name, address and personal identification or registry code of the buyer.
- (4) The records referred to in subsection 1 about equidae shall contain at least the name, breed, date of

birth, movement into and out of the herd of an equine animal and the place of departure and destination together with the name and personal identification or registry code of the keeper of animals there.

(5) A keeper of animals shall enter the data referred to in subsections 2–4 into the records referred to in subsection 1 within three days of the day of birth, identification, movement into a herd, movement out of a herd, death, becoming lost or slaughter of an animal.

(6) A keeper of animals shall keep the records referred to in subsection 1 for three years following the day the farm animal was moved out of a herd, it died, became lost or was slaughtered.

13. Implementing provisions

(1) The sheep and goats born before 10 July 2005 are not required to be re-identified or reregistered.

(2) For the bovine animals born before 1 October 2000, it is not required to enter the date of birth of the animal and the registry number of its mother into the cattle passport.

14. Entry into force of the Regulation

The regulation will become into force on 1 January 2010.

1 Council Directive 2008/71/EC on the identification and registration of pigs (EC L 213, 08.08.2008, p. 31–36).

Minister Helir-Valdor SEEDER
Chancellor Ants NOOT

Minister of Agriculture Regulation No 48 of 14 July 2000

Amendment of Regulation No. 34 of the Minister of Agriculture of 25 November 1999 “List of infectious animal diseases subject of notification and registration”

This Regulation is established pursuant to subsection 4 of § 38 of the Infectious Animal Disease Control Act (RT I 1999, 57, 598; 97, 861).

§ 1. The following amendments shall be made to Regulation No. 34 of the Minister of Agriculture of 25 November 1999 “List of infectious animal diseases subject of notification and registration” (RTL 1999, 163, 2360):

1) subclauses 6, 10, 14 and 19 of clause 1, subclause 9 of division 1 and subclause 2 of division 5 of clause 2 of part I shall be declared null and void;

2) subclause 5¹ shall be added to division 1 of clause 2 of part I in the following wording:

“5¹) rabies;”;

3) subclause 7¹ shall be added to division 1 of clause 2 of part I in the following wording:

“7¹) anthrax;”;

4) in subclause 1 of division 2 of clause 2 of part I, the words “pasteurellosis (*Pasteurella multocida*)” shall be replaced with the words “hemorrhagic septicaemia (*Pasteurella multocida*)”;

5) subclause 1¹ shall be added to division 2 of clause 2 of part I in the following wording:

“1¹) trichomoniasis;”;

6) subclause 4¹ shall be added to division 2 of clause 2 of part I in the following wording:

“4¹) bovine spongiform encephalopathy;”;

7) in subclause 5 of division 4 of clause 2 of part I, the words “equine viral arthritis” shall be replaced with the words “equine viral arteritis”;

8) in subclause 1 of division 5 of clause 2 of part I, the words “caseous lymphadenitis” shall be replaced with the words “contagious ram epididymitis (*Brucella ovis*)”;

9) subclause 1¹ shall be added to division 5 of clause 2 of part I in the following wording:

“1¹) caseous lymphadenitis;”;

10) in subclause 4 of division 5 of clause 2 of part I, the words “sheep brucellosis (*Brucella ovis*)” shall be replaced with the words “sheep brucellosis”;

11) subclause 7¹ shall be added to division 5 of clause 2 of part I in the following wording:

“7¹) scrapie;”;

12) subclause 7¹ shall be added to clause 1 of part II in the following wording:

“7¹) goat arthritis/encephalitis;”.

§ 2. This Regulation shall enter into force together with the exclusion of the infectious animal diseases listed in subsections 2, 3, 6 and 10 of § 1 from the Government of the Republic Regulation No. 393 of 21 December 1999 “Establishment of the list of highly dangerous infectious animal diseases” (RT I 1999, 97, 864).

Ivari Padar
Minister

Ants Noot
Secretary General